

EESTI JALGPALLI LIIDU JUHENDMATERJAL LAPSE TURVALISUSE JA HEAOLU TAGAMISEKS

EESTI JALGPALLI LIIDU JUHENDMATERJAL LAPSE TURVALISUSE JA HEAOLU TAGAMISEKS

Täname Eesti Kultuurkapitali juhendmaterjali väljaandmise toetamise eest.

Eesti Jalgpalli Liidu juhendmaterjal lapse heaolu toetamiseks

Kõik õigused käesolevale väljaandele on seadusega kaitstud. Kogu väljaannet või ükskõik millist osa sellest ei ole lubatud reprodutseerida, paljundada ega levitada ükskõik millisel viisil või milliseks otstarbeks ilma autoriõiguse valdaja kirjaliku loata.

Koostanud: Eesti Jalgpalli Liidu rahvajalgpalli osakond, UEFA ning Terre des hommes koostöös UEFA liikmesriikidega.

Tõlge: Interlex OÜ

Keeletoimetaja: Anu Saare

Fotod: Eesti Jalgpalli Liidu arhiiv

Tarbegraafika ja kujundus: p²

Kontakt: lastekaitse@jalgpall.ee

© Eesti Jalgpalli Liit 2021

ISBN 978-9916-4-0933-6

Trükk: Hansaprint OÜ

Hea lugeja!

Jalgpall on Eesti harrastatuim spordiala ja noorte esimene valik. See tähendab kõigi jalgpallis tegutsevate inimeste jaoks suurt võimalust, aga veel enam vastutust. Olulisel kohal on mõelda, kuidas treening- ja võistlustegevusega mõjutada noori positiivses suunas, sest tihti võib treeneri või jalgpalliklubi mõju noore arengule olla võrreldav vanemate omaga.

Käesolev materjal pakub klubidele ja treeneritele teadmisi, mille abil lastele turvalise keskkonna loomisega iseseisvalt tegeleda, luua klubisiseseid süsteeme ja mõelda erinevate elus ette tulevate olukordade peale. Oluline on just süsteemne tegevus, mille osaks ennetus, märkamine ja õige reageerimine.

Samas on oluline järgida, et kirja pandud põhimõtted oleksid igapäevase käitumise osa ega jääks vaid paberile. Konfliktsetes olukordades tuleb meeles pidada, et lahendused peavad lähtuma laste heaolust, inimlikkusest ja tervest mõistusest.

Julgustan kõiki klubisid ja trenereid lastele turvalise keskkonna loomisega järjepidevalt tegelema. Jalgpalliliidus on olemas selle valdkonna asjatundjad, kelle poole saab alati küsimustega ja nõu saamiseks pöörduda.

Soovin kõigile turvalisi treeninguid ja mängu!

Aivar Pohlak

Eesti Jalgpalli Liidu president

Eessõna

Visioon ja pühendumus

Euroopa jalgpalliliidu (UEFA) visioon on, et jalgpall oleks kõigile ohutu, positiivne ja nauditav, olenemata mängija vanusest, soost, seksuaalsest orientatsioonist, etnilisest ja sotsiaalsest taustast, religioonist, võimekusest ja seotusest mänguga. See kõik on väga oluline ka laste puhul.

UEFA on pühendunud laste turvalisuse tugevdamisele nii jalgpallis kui ka spordis üldiselt. Seda rõhutas UEFA president Aleksander Čeferin oma pöördumises 41. UEFA kongressil Helsingis 2017. aasta veebruaris:

„Kümned miljonid lapsed mängivad meie kontinendil igal nädalavahetusel jalgpalli. Meie kohustus on tagada nende turvalisus. Pärast hiljutist alaealiste seksuaalse väärkohtlemise paljastust ei saa me oma silmi kinni pigistada. Me oleme lapsevanemad. Ja ohvrid pole lihtsalt lapsed. Nad on MEIE lapsed.“

Üks meie olulisemaid ettevõtmisi seoses laste turvalisusega on keskenduda laste õiguste kaitsele. (*ÜRO lapse õiguste konventsioon 1989 ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta*).

Sisukord

Sissejuhatus	6
Eesmärk 1: turvalisuse tagamisele aluse loomine	13
1.1 Infoleht: väärkohtlemise ja kahju definitsioon. Märkide ja sümptomite äratundmine	15
1.2 Infoleht: väärkohtlemine jalgpallis	19
1.3 Enesehinnangu vorm	21
Eesmärk 2: organisatsiooniga seotud valmisoleku ja ennetamise tagamine	25
2.1 Näidisvorm: lapse turvalisuse tagamise kord klubidele / organisatsioonidele	27
2.2 Näidisvorm: üldine riskianalüüs	39
2.3 Suunised: lapse turvalisuse tagamise kontaktisiku tähtsus ja vastutus	41
2.4 Suunised: tark värbamine	43
2.5 Näidisvorm: käitumiskodeks klubi ametnikele, varustajatele, koostööpartneritele, vabatahtlikele	47
2.6 Näidisvorm: käitumiskodeks lapsevanematele	49
2.7 Näidisvorm: käitumiskodeks noormängijale	50
2.8 Näidisvorm: vanemate nõusoleku vorm	53
2.9 Näidisvorm: meditsiiniline vorm	54
2.10 Suunised: riietusruumide privaatsus ja ohutu kasutamine	56
2.11 Suunised: järelevalve tegevustel ja reisidel, sealhulgas ööbimistel	57
2.12 Näidisvorm: konkreetset riskianalüüsid (tegevused)	60
2.13 Suunised: kaitse ja turvalisus veebis	61
Eesmärk 3: teadlikkuse tõstmine	63
3.1 Informatsioon e-õppe, kursuste ja mentorluse kohta	65
Eesmärk 4: koostöö ja juhtumitest teavitamine	67
4.1 Näidisvorm: juhtumite suunamine	68
4.2 Näidisvorm: suunamise juhised	70
Eesmärk 5: turvalisuse tagamise tegevuse mõõtmine	71
5.1 Tegevusplaan ja analüüs	73

Sissejuhatus

Juhendmaterjal on loodud selleks, et aidata klubidel võtta tarvitusele meetmeid, millega kaitsta ja hoida lapsi väärkohtlemise eest ning reageerida mistahes muredele.

Materjal on koostatud konsulteerides jalgpalliliitude ja ekspertidega. See on pidevalt muutuva dokument, mida EJL koos UEFA'ga regulaarselt oma liikmete tagasiside ja praktiliste kogemuste põhjal uuendab, juhtides neid lapse turvalisuse tagamise protsessi.

UEFA defineerib lapse turvalisuse tagamist kui organisatsiooni kohustust tagada, et jalgpall oleks kõigi laste jaoks ohutu, positiivne ja nauditav kogemus ning et jalgpallis hoitaks kõiki lapsi mistahes kahju eest (sealhulgas väärkohtlemise), sõltumata sellest, mis tasemel nad mängivad ning millised on nende oskused (UEFA lapse turvalisuse tagamise poliitika, 2019).

(ÜRO 1989. aasta lapse õiguste konventsiooni järgi on laps alla 18-aastane isik. Seda definitsiooni kasutab ka UEFA.)

Lapse turvalisuse tagamine hõlmab **nii ennetavaid tegevusi**, et vähendada kahju tekkimise võimalusi kui ka **reageerivaid meetmeid**, et tagada probleemide tekkimisel nendega asjakohane tegelemine. Seetõttu on vajalik võtta arvesse lapse huve igas jalgpalliga seotud tegevuses (nt otsused, käitumine, treening, teenused ja programmid) ning tegutseda kooskõlas rahvusvaheliste standardite ja riigisiseste õigusaktidega, eelkõige juhul, kui väärkohtlemise juhtumid on kriminaalkuriteod.

Kuigi jalgpallis on päevavalgele tulnud laste seksuaalse väärkohtlemise juhtumid, ei ole see ainus väärkohtlemise vorm, mis rikub laste õigusi.

Rohkem teavet leiате [infolehel: väärkohtlemise ja kahju definitsioon](#). Märkide ja sümptomite äratundmine on leheküljel 15 ja [infolehe: väärkohtlemine jalgpallis](#) leiab leheküljelt 19.

Lähenemine turvalisuse tagamisele

Turvalisuse tagamine peab olema praktiline

Turvalisuse tagamine on palju enam kui protseduuride ja meetmete kasutamine. See on põhimõte, et lapsed on jalgpalli mängides väljaspool ohtu ja vabad kõigist väärkohtlemise ja kahju vormidest.

UEFA (koos liikmesriikidega), Eesti Jalgpalli Liidu ja klubide ennetavad pingutused mitte ainult ei rikasta laste jalgpallinaudingut ega paranda sooritust, vaid loovad ka aluse kõigi mängus osalejate turvalisusele.

Selle juhendamaterjali sisu töötati välja koostöös UEFA jalgpalliliitude ja ekspertidega ning see määratleb kõige olulisemad tegevused, et tagada laste ja nende parimate huvide piisav kaitse.

Turvalisuse tagamine peab olema järjepidev ja üheselt mõistetav

Turvalisuse tagamine on järjepidev ja mõtestatud tegevus – protseduurid ja meetmed peavad olema kohaldatud kõikidele üheselt arusaadavalt ja mõistetavalt. Juhendamaterjali näidisvormid ja suunised on klubide ja partnerite abistamiseks vajalike meetmete, protseduuride ja heade tavade väljatöötamiseks. Vajadusel on oluline konsulteerida kohalike lastekaitseekspertide või ametnikega ja mõista, millised seadused lastega töötamisel kehtivad ning keda peab võimalike väärkohtlemiste juhtumite puhul kaasama.

Laste turvalisuse tagamise meetmete väljatöötamine võib nõuda ning vajada koostööd erinevate valdkondadega, nagu haridus-, tervishoiu-, sotsiaalteenuste- või õiguskaitsevaldkond. Samuti on vajalik mitmete osapoolte kaasamine, kelle hulka võib lugeda koole ja klubisid, peresid, arste, treenereid ja õpetajaid. Neid tuleb kaasata vastavalt riiklikele õigusaktidele.

Turvalisuse tagamine on meeskonnatöö

Üks oluline meede lapse turvalisuse ja heaolu tagamisel jalgpallis on kontaktisiku määramine, keda võib nimetada näiteks lapse turvalisuse ja heaolu eest vastutavaks ametnikuks, kaitseametnikuks, turvalisuse ametnikuks või eestkõnelejaks. Lapse turvalisuse tagamise kontaktisik tegutseb koordinaatorina, kuid ei ole vastutav kõigi tegemiste eest! Igal jalgpalliga seotud täiskasvanul on kohustus seista hea selle eest, et mäng ja treening oleks lastele ohutu ja lõbus.

Lapse turvalisuse ja heaolu tagamise kontaktisiku tähtis osa on koostöö võtmetähtsusega partneritega, et välja töötada ja rakendada turvalisuse tagamise protseduurid, eriti väärkohtlemiste juhtumitele reageerimise sammud.

Rohkem üksikasju leiab suunistest: [lapse turvalisuse kontaktisiku tähtsus ja vastutus](#), mis asub leheküljel 41.

Turvalisuse tagamisel on viis eesmärki

Lähenedamine turvalisuse tagamisele põhineb viiel eesmärgil.

EESMÄRK 1: turvalisuse tagamisele aluse loomine

See hõlmab lapse turvalisuse tagamise ning väärkohtlemise (või kahju) definitsioone ning organisatsiooni selget pühendumist turvalisuse tagamiseks.

EESMÄRK 2: organisatsiooni valmisolek ja ennetamise tagamine väärkohtlemise korral

See hõlmab väärkohtlemise olukordasid ennetavate tegevuste ja tavade väljatöötamist.

EESMÄRK 3: teadlikkuse tõstmine

See hõlmab veendumist, et turvalisuse tagamise meetmeid rakendatakse ega jäeta riilile tolmu koguma. Pingutused hõlmavad teadlikkuse tõstmist, väljaõpet ja kommunikatsiooni. Kommunikatsioon ja teadlikkus on olulised, et tagada ühtne arusaam turvalisuse tagamise meetmetest ja põhimõtetest ning sellest, mida need jalgpallis igaühe jaoks tähendavad.

EESMÄRK 4: koostöö ja muredest/juhtumitest teavitamine

See hõlmab muredest/juhtumitest teatamist nende ilmnemisel ja kokkulepet, mil moel välised institutsioonid peaksid laste kaitsmise pingutustes osalema.

EESMÄRK 5: turvalisuse tagamise tegevuse mõõtmine

See hõlmab tegevuste jälgimist ja heade tavade märkamist, mida teiste jalgpallitöötajatega jagada.

Alustamine

Kas juhendamaterjal on mõeldud vaid lastega töötavatele jalgpalliklubidele, koolidele, jalgpalliakadeemiale ja partneritele?

Me propageerime kõigi sihtgruppide ja teiste jalgpalliga seotud organisatsioonide töötamist laste turvalisuse tagamise nimel.

Lapse turvalisuse tagamine pole vajalik üksnes selles võistkonnas, kus on otsene kontakt lastega, vaid kõikides meeskondades ja organisatsioonides, mis kasvõi kaudselt lastega kokku puutuvad, näiteks kasutavaid ühtseid rajatisi. Kuigi käesolevas juhendamaterjalis on turvalisuse tagamise pingutused suunatud jalgpallile, aitab omandatud teave märgata ka teistes olukordades toimunud väärkohtlemise juhtumeid ja neile reageerida. Et paremini aru saada, kellega laps eri vanuses kokku puutub, on EJL välja töötanud dokumendi: Lapse ökoloogiline-struktuuri mudel jalgpallis.

LISA 1

Lapse ökoloogiline-struktuuri mudel jalgpalli kontekstis

Eestis kehtiv Lastekaitseaduse (2014) § 4 sõnastab, et lapse heaolu on tema arengut toetav seisund, milles lapse füüsilised, tervislikud, psühholoogilised, emotsionaalsed, sotsiaalsed, kognitiivsed, hariduslikud ja majanduslikud vajadused on rahuldatud.

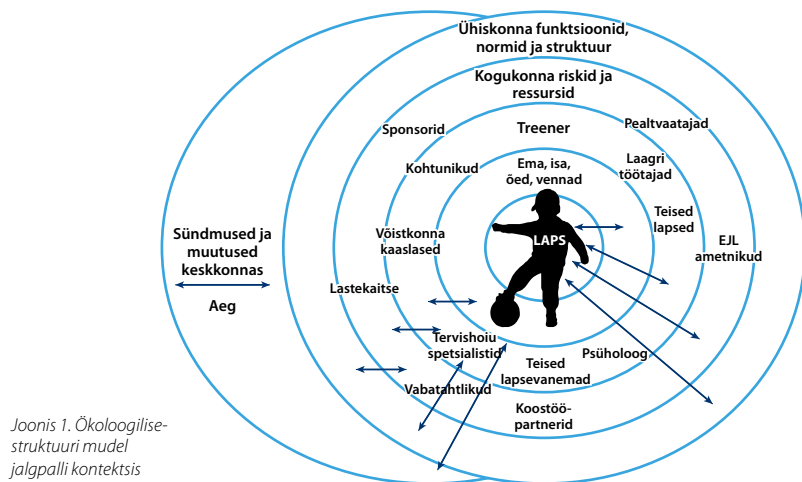
Lapse heaolu mõjutavad erinevad keskkonnad, nt pere, kool, sõbrad, kogukond jne. Selleks, et Eesti Jalgpalli Liit (edaspidi EJL) mõistaks paremini oma rolli ja võimalusi lapse heaolu toetamiseks, on oluline saada terviklik ülevaade last mõjutavatest tasanditest. Üks viis selle illustreerimiseks on ökoloogilise-struktuuri mudel (BBIC). Selle töödokumendi eesmärk on anda mudelist kokkuvõtlik ülevaade ning tuua välja EJL paiknemine selles.

Ökoloogilise-struktuuri mudel (BBIC)

Mudeli keskpunktis on laps oma individuaalsete omadustega perekonnast ümbritsetuna. Mida vanemaks laps saab, seda rohkem hakkab ta kokku puutuma mitme keskkonnast tingitud koosmõjuga – eakaaslased, lasteaed ja kool. Samuti võivad lapsi kaudselt mõjutada keskkonnad, kus nad ise ei viibi, näiteks vanemate töökoht võib mõjutada tema heaolu. Vanematele lastele võivad sageli olla suureks mõjutajaks eakaaslased või tegevused kogukonnas.

Ökoloogilise-struktuuri mudel jalgpalli kontekstis

Joonisel 1. on kujutatud ökoloogilise-struktuuri mudelit jalgpallist lähtuvalt. Perekond on lapsele kõige lähemal ehk esimesel tasandil. Jalgpalliga seotud mõjud asuvad teisel ja kolmandal tasandil.

Teine tasand: treener, kohtunikud, võistkonnakaaslased, füsioterapeut, tervishoiu spetsialistid, teised lapsevanemad, psühholoog, teised lapsed, teised töötajad.

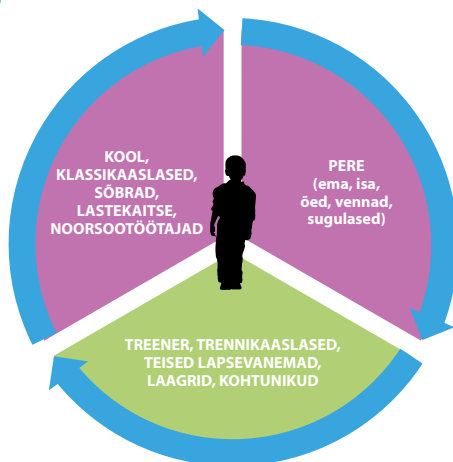
Kolmas tasand: EJL ametnikud, sponsorid, pealtvaatajad, vabatahtlikud, koostööpartnerid. Kolmandasse tasandisse kuulub ka lastekaitse.

Last on võimalik kõige kiiremini ja efektiivsemalt mõjutada ning aidata läbi nende tasandite, mis on talle lähimad. Mida lähemal on tasand, seda suurem on selle mõju lapsele.

Lapse võrgustik jalgpalli kontekstis

Eelnevalt kirjeldatud mudeliga on proovitud anda laiem ülevaade last ümbritsevatest keskkondadest (tasanditest) ja mõjutajatest, mis nende sisse jäävad. Kui seda vaadet kitsendada, siis on jalgpalli kontekstis lapse lähimaks võrgustikuks tema pere, spordiga seotud inimesed, kool, sõbrad ning lapse heaolu toetav spetsialistide tugivõrgustik (noorsootöötajad, lastekaitse jne) (vt joonis 2.).

Sellise võrgustiku koostöö on oluline ka abivajava lapse puhul. Võrgustiku eesmärk on abivajaja argielu probleemide lahendamine ning võrgustiku puhul on tegemist ühendavate

Joonis 2. Lapse lähim võrgustik jalgpalli kontekstis

ja piiritlevate suhetega teatud inimeste või inimgruppide vahel. Ennekõike eeldab võrgustik mingisuguseid suhteid ja kommunikatsiooni. Võrgustikutööd nähakse võimalusena teha tulemuslikku koostööd selleks, et paremini jagada omavahel olemasolevat informatsiooni ning aidata abivajajal valutumalt lahendada oma probleeme (Korp & Rääk, 2004, 10). Siinkohal on oluline mees pidada, et abivajava lapse juhtumikorraldaja on kohalik omavalitsus, täpsemalt lastekaitsetöötaja.

Kasutatud kirjandus

Korp, E., & Rääk, R. (2004). *Lastekaitsetöö kohalikus omavalitsuses*. Tallinn: Tervise Arengu Instituut.

http://www.eatl.ee/wp/wp-content/uploads/Lastekaitsetoeoetaja_20kasiraamat.pdf

Lastekaitseseadus (2014). RT I, 12.12.2018, 49. Kasutatud 15.03.2021,

<https://www.riigiteataja.ee/akt/112122018049?leiaKehtiv>

Metodstöd för BBIC (Barns Behöv i Centrum), Socialstyrelsen, 2018.

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2018-10-21.pdf>

Turvalisuse tagamise etapid – tegevusplaani väljatöötamine

Soovitame tegevust alustada **enesehinnangu vormi** täitmisega leheküljel 21.

Selle täitmine näitab, mida on juba ära tehtud (ja see võib olla üllatav!) ja aitab võtme-tegevusi tähtsuse järjekorda seada.

Turvalisuse tagamise tegevused on kategoriseeritud kolmele tasemele – pronks, hõbe ja kuld. Igale tasemele on pisut erinevad nõuded, sest arvesse tuleb võtta väiksemate organisatsioonide piiratumaid vahendeid. Tasemete ja neis nõutavate tegevuste üksik-asjad on leitavad **tegevusplaani ja analüüsi vormis** leheküljel 74.

Ideaalis peaksid kõik klubid/liidud töötama kuldse taseme saavutamiseks, kuigi mõningatel väiksematel organisatsioonidel võib see olla keeruline. Isegi vahendite olemasolu korral võib muudatuste viivitamatu sisseviimine raske olla. Seetõttu soovitame töötada etappide kaupa – enne hõbeda ja kulla tasemele liikumist püüdke saavutada kõik pronksi taseme tegevused.

Pärast enesehinnangu vormi täitmist saavad organisatsioonid oma tulemusi tegevusplaani ja hindamise vormiga võrrelda, et seada tähtsuse järjekorda kõige olulisemad sammud ja välja töötada plaan, kuidas eesmärk saavutatakse – arvestada tuleb nii kohaliku konteksti kui ka vahenditega. Soovitame tegevusplaani välja töötamiseks moodustada töörühm, sest tiimis töötamine võib lisaks luua ka muid ideid ja lahendusi.

Arengu jälgimine ja saavutuste märkamine

Tegevusplaani väljatöötamisest üksi ei piisa – tuleb hinnata arengut, et näha, kas eesmärgid on saavutatud, samuti suunata järgnevaid juhtimisotsuseid. On oluline tegevusplaani regulaarselt üle vaadata, eelistatult vähemalt korra kvartalis. Kord aastas tuleb hinnata ka arengut ja ühtlasi välja töötada uus tegevusplaani järgmiste sammude astumiseks.

Vahendid

Kõik juhendmaterjali jaoks välja töötatud materjalid on seotud turvalisuse tagamisega ja sisaldavad märkmeid ning juhiseid nende kasutamise selgitamiseks. Muud vahendid, näiteks turvalisuse tagamise väljaõppe ja kommunikatsiooni materjalid, on leitavad aadressil jalgpall.ee või www.uefa-safeguarding.eu.

EESMÄRK

1

TURVALISUSE TAGAMISELE
ALUSE LOOMINE

Kõik, kes on jalgpalliga seotud, peavad teadma, mida tähendab turvalisuse tagamine, miks on see oluline ja mida on vaja laste kaitsmiseks ära teha.

Esimene eesmärk keskendub lapse turvalisuse tagamise olulisuse mõistmisele jalgpallis. Ühtse nägemuse saavutamiseks kasutatud meetmed peavad olema sarnased jalgpalliliidu ja -klubitasandil. Samuti on olulisel kohal mõistmine, mida kasulikku jalgpall laste ellu toob, kuid samal ajal teadvustades kaasnevaid riske.

Turvalisuse tagamisele paneb aluse teadlikkus võimaliku väärkohtlemise märkidest ja jalgpalliga seotud üksikasjadest, mis võivad lapsed haavatavaks teha.

1.1 Infoleht: väärkohtlemise ja kahju definitsioon. Märkide ja sümptomite äratundmine

Kuigi mäng pakub lastele suurt rõõmu, võib sportimisel olla varjatud pool, sest lapsi võidakse nii jalgpallis kui ka mistahes teisel spordialal väärkohelda või kahjustada, sõltumata nende vanusest, soost, rassist, kultuurist, usulisest kuuluvusest, võimekusest või seksuaalsest orientatsioonist.

Kuigi meedias kajastust leidnud lapse väärkohtlemise skandaalid jalgpallis on keskendunud peamiselt seksuaalsele väärkohtlemisele, on oluline mõista, et see pole ainus väärkohtlemise viis, mida lapsed kogeda võivad.

*See infoleht toob välja erinevad **väärkohtlemise viisid ja** esitab näiteid sellest, kuidas neid jalgpalliolustikus võiks ära tunda. Samuti kirjeldab see mõningaid märke, mis võivad viidata sellele, et laps kannatab väärkohtlemise all.*

PIDAGE MEELES: igal riigil on lapse väärkohtlemise, sealhulgas selle defineerimise osas omad seadused. See juhendmaterjal keskendub ja annab suuniseid väärkohtlemise levinumate juhtumite jaoks.

Välismaal toimuvate turniiride ja jalgpallimängude puhul on oluline kontrollida kohalikke seadusi lapse väärkohtlemise kohta, kuna mistahes turvalisuse tagamise tegevused peavad olema kooskõlas seadusega riigis, kus neid rakendatakse.

Väärkohtlemise liigid

Lapse väärkohtlemist on peamiselt nelja liiki.

Füüsiline väärkohtlemine

Füüsiline väärkohtlemine on sageli kõige kergemini äratuntav. Füüsiline väärkohtlemine võib olla mistahes löömine, raputamine, kõrvetamine, näpistamine, hammustamine, lämmatamine, viskamine, peksmine või muu tegevus, mis põhjustab füüsilisi vigastusi, jätab jälje või tekitab valu.

Näited jalgpallis:

- lapsele laksu andmine, kuna ta on provokatiivne, ei kuula või segab treeningut;
- vigastusega lapse mängima sundimine;
- lapse tahtlikult agressiivselt mängima õhutamine, vaatamata teiste või enda vigastamise riskile.

Seksuaalne väärkohtlemine

Lapse seksuaalne väärkohtlemine on mistahes tüüpi seksuaalne kontakt täiskasvanu ja alla 18-aastase vahel, märkimisväärselt vanema lapse ja noorema lapse vahel või kui üks pooltest, vanusest olenemata, ei ole seksuaalsuhtega nõus. Kui alla 18-aastane isik on seksuaalse suhtega nõus, käsitletakse seda ikka seksuaalse väärkohtlemisena.

Samuti on seksuaalne väärkohtlemine lastest ebasüüdsate piltide tegemine, laste kaasaamine seksuaalsete piltide või tegevuste vaatamisse või laste julgustamine käituma seksuaalselt sobimatu viisil. Kommentaaride, eriti seksuaalse sisuga, tegemine on samuti seksuaalse väärkohtlemise vorm, mida nimetatakse seksuaalseks ahistamiseks.

Näited jalgpallis:

- duši all olevate paljaste laste pildistamine;
- mängijaga seksuaalsuhte alustamine;
- tütarlapse füüsilise arengu kommenteerimine;
- sellise füüsilise kontakti nõudmine, mis ei ole mängija heaolu jaoks tegelikult vajalik

Emotsionaalne, psühholoogiline või verbaalne väärkohtlemine

Emotsionaalne väärkohtlemine toimub siis, kui lapse jaoks oluline täiskasvanu pidevalt kritiseerib, ähvardab või jätab ta hooletusse, mille tagajärjel lapse enesehinnang ja eneseväärikus on kahjustatud. Alatasa kellegi kulul naljategemine võib samuti olla väärkohtlemine.

Tasub siiski meelde jätta, et mõõdukas kriitika on laste õppimise ja paremaks saamise

eesmärgil oluline. Samuti aitavad naljad ja naer tugevdada inimestevahelisi suhteid ning luua meeskonnatunde. Siiski tuleb jälgida, et kriitika ega naljadega ei liialdataks, sest see võib luua olukorra, kus kriitika ei ole enam motiveeriv ega naljad naljakad. Emotsionaalne väärkohtlemine teeb haiget ja põhjustab kahju samamoodi nagu füüsiline väärkohtlemine.

Näited jalgpallis:

- kehva soorituse või penalti möödalöömise pärast lapse peale karjumine ja pidevalt teda halbade nimedega kutsumine;
- lapse üle pidevalt naermine ja teiste mängijate naerma õhutamine, kui laps ei ole vormis;
- soosingu väljanäitamine meeskonnas nii, et mõned lapsed tunnevad end väljajäetuna.

Tähelepanuta jätmine

Tähelepanuta jätmine on, kui täiskasvanu ei paku lapsele piisavalt emotsionaalset tuge või tahtlikult ja püsivalt pöörab lapsele väga vähe tähelepanu.

Tähelepanuta jätmine on ka see, kui lapsele ei anta piisavalt toitu, eluaset, riideid, arstiabi või järelevalvet.

Näited jalgpallis:

- lapsed ei tea, kuhu nad suvistesse jalgpallilaagritesse lähevad;
- lastele ei pakuta kuumadel päevadel treeningu ajal vett või ei võimaldata vee joomiseks pausi;
- laste jalgpallimängudele sõidutamine transpordivahendiga, mis pole ohutu ja/või läbinud tehnoülevaatust.

Kiusamine

Kuigi väärkohtlemisest mõeldakse enamasti kui tegevusest, mida täiskasvanu teeb lapsele, saavad ka eakaaslased üksteist väärkohelda ja seda nimetatakse kiusamiseks.

Kiusamine võib väljenduda mitmes vormis. See võib olla füüsiline (näiteks löömine), internetitegevus (sotsiaalmeediasse postitatud halvustavad sõnumid, kommentaarid või pildid), vara kahjustamine või varastamine ning narrimine. Kiusamist võib põhjustada sugu, rahvus, seksuaalsus, erivajadus või sportlik võimekus.

Täiskasvanud püüavad mõnikord kiusamist ignoreerida, pidades seda vähetähtsaks, kuna see toimub laste vahel. Sellegipoolest võib kiusamine tekitada ja tekitabki suurt kahju, samuti kipub see tasapisi süvenema. Seepärast on oluline selline tegevus peatada juba alguses ja luua õhkkond, kus kõik teaksid, et kiusamist ei sallita.

On veel teisigi väärkohtlemise vorme, nagu diskrimineerimine, ärakasutamine ja vägi-vald, kuid need lähevad väärkohtlemise nelja peamise kategooria alla.

Väärkohtlemise märkide ja sümptomite äratundmine

Väärkohtlemise äratundmine pole alati kerge. Mõnikord nähakse väärkohtlemist pealt või ollakse teadlik, kui laps ise või teine laps/täiskasvanu on sellest teavitanud. Üsna sageli on näha märke, et midagi võib valesti olla. See ei tähenda tingimata, et ONGI valesti, kuid need on märgid, millele tuleks lähemalt tähelepanu pöörata.

Tüüpilised väärkohtlemise märgid

Kui laps:	Kui täiskasvanu, näiteks klubi töötaja või lapsevanem:
■ omab teadmata põhjustel füüsilisi vigastusi, sealhulgas sinikaid ja haavu (näiteks sigaretipõletusi) või tal on enesevigastamise märgid (näiteks löikehaavade armid) või valu kõndimisel; ■ omab teadmata põhjustel püsivaid haigusi (näiteks söömiskäitumise häired); ■ muudab äkiliselt käitumist või tuju, näiteks muutub agressiivseks, tõmbub endasse või muutub häbelikuks; ■ väldib teatud olukordi või inimesi; ■ muutub väga saladseks, näiteks ei jaga enam oma elus toimuvat või jääb täiskasvanute ruumi sisenemisel äkitselt vait; ■ teeb ennast pidevalt maha, ■ ütleb, et on väärkohtlemise või kuritarvituse ohvril; ■ paistab olevat isoleeritud / ei sobitu võistkonnas teistega; ■ püüab endalt elu võtta; ■ ütleb, et teda või võistkonnakaaslast väärkohteldakse või kurjustatakse.	■ kohtleb üht või mitut last teistest erinevalt, soosib lemmikuna või karistab; ■ paistab huvituvat rohkem tulemustest kui sellest, et laps oleks rõõmus ning lõbutseks; ■ on lapse suhtes negatiivne ja kriitiline; ■ kasutab sobimatut kõnepruuki, näiteks arutleb tüdrukute füüsilise välgutamise üle seksuaalsel viisil; ■ ei austa laste privaatsust riietusruumides; ■ ei ole laste pärast mures, mida nad teevad või kus nad on; ■ ei pea kinni suunistest ja käitumiskodeksist; ■ ütleb, et on näinud lapse väärkohtlemist või kurjustamist või on lapse pärast mures.

1.2 Infoleht: väärkohtlemine jalgpallis

Jalgpall ja sport laiemalt pakub võimaluse vaimseks ja füüsiliseks arenguks. Arenevad jõud, vastupidavus ja paindumus, samuti paraneb enesehinnang, probleemide lahendamise oskus ja juhtimisomadused. Jalgpalliga tegeledes võib omandada ka mitmeid väärtusi ja muid eluks vajalikke oskusi, mille hulka kuuluvad aus mäng, tiimitöö ja pühendumine. Jalgpalli kaudu saavad lapsed luua sõprussuhteid, arendada sotsiaalseid oskusi, lõbutseda ja püsida vormis. Lapsepõlves arendatud armastus jalgpalli vastu võib kujuneda eluaegseks sportlikuks tegevuseks.

Arengu ja positiivsete väärtushinnangute saavutamiseks peab jalgpall olema lastele ja noortele positiivne ja nauditav kogemus.

Laste väärkohtlemine ja kahjustamine võib aset leida ükskõik kus – nii peres kui ka jalgpalliklubis või -liidus ja väljaspool spordiringkonda. Tasub meeles pidada, et lapsed võivad väärkohelda professionaalid, vabatahtlikud, hooldajad, perekonnaliikmed ja teised lapsed.

Lapsi võidakse kahjustada mitmel moel ja sageli võivad nad kogeda enam kui üht tüüpi väärkohtlemist. On mõned spetsiifilised olukorrad ja väärkohtlemise liigid, mis jalgpallis tõenäolisemalt esineda võivad. Nende olukordade äratundmine ja ennetamine võib aidata, et jalgpall on kõigile lastele positiivne kogemus, olenemata nende vanusest, soost, rassist, usulisest kuuluvusest, seksuaalsest orientatsioonist, õiguslikust seisundist või võimekusest.

Vigastused

Peaaegu igal spordialal on mõningane füüsilise vigastuse oht. Ent kui eesmärk saada paremaks jalgpalluriks tähendab, et lapsi survestatakse enamaks, kui nende vanusele ja võimetele on mõistlik või sobilik või neid julgustatakse mängima vigastatult, põhjustab see edasist kahju.

Sooritusurve

Võit on jalgpallis oluline. Siiski võib laste survestamine paremaks soorituseks olla kahjulik nii psühholoogiliselt kui ka füüsiliselt. Mõnikord võib surve tulla täiskasvanutelt, samuti jalgpalli mängivalt lapselt endalt või tema kaaslastelt. Laste jaoks ei tohiks hea sooritus tulla kunagi tema mängurõõmu arvelt.

Füüsiline väärkohtlemine

Füüsiline väärkohtlemine on enamasti kergemini äratuntav väärkohtlemise vorm. Füüsiline väärkohtlemine võib olla mistahes löömine, raputamine, kõrvetamine, näpistamine, hammustamine, juustest sakutamine, lämmatamine, viskamine, peksmine või muu tegevus, mis põhjustab füüsilisi vigastusi, jätab jälje või tekitab valu.

Lapsed võivad sattuda haavatavatesse olukordadesse duši- ja riietusruumides ning massaaži- ja füsioteraapia jaoks mõeldud ruumides. Need privaatseid kohad annavad rohkem võimalusi lapse seksuaalseks väärkohtlemiseks. Üldjuhul peab laste privaat-sust austama, kuid teatud olukordades peab lastel olema õigus valida teise lapse või täiskasvanu juuresolekut.

Õõbimised/väljasõidud

Õõbimised treeninglaagrites või välismängudel võivad anda võimalusi neile, kes lapsi seksuaalselt väärkohelda soovivad. Õige järelevalve tagamiseks peab alati kaasas ole-ma piisavalt täiskasvanuid. Et vältida laste ärakadumist või ohtlikesse olukordadesse sattumist, peab lastega töötades olema alati kohal vähemalt kaks täiskasvanut. Arves-tada tuleb ka transpordikorralduse ohutusega, näiteks peab olema sõidukitel kehtiv tehnoülevaatus.

Lähedased suhted

Suhe lapse ja tema treeneri või muu abipersonali, näiteks füsioterapeudi ja arstiga on oluline ja võib palju kasu tuua. Paljudel lastel on lähedased ja usaldusväärsed suhted oma treeneriga, kes võib nende elus olla märkimisväärne inimene, eriti kui neil teiste täiskasvanutega häid suhteid ei ole.

Siiski võivad lähedased suhted anda võimaluse tekitada lastele kahju. Laps tahab täis- kasvanule meele järele olla, aga tema usaldusisikuks olev täiskasvanu kasutab tema suhtes jõupositsiooni.

Laste ohutuse tagamine jalgpallis tähendab, et kõiki inimesi – lapsi, lapsevanemaid ja lapsega kokku puutuvaid täiskasvanuid – koheldakse ühesuguste käitumis- ja ühiskon- nas kehtivate normide järgi.

Võistkonnakultuur

Võistkonna osaks olemine ja sellega kaasnev kuuluvustunne võivad laste enesehinnan- gule ja eneseväärikusele väga kasulikud olla.

Võistkonnakultuur on lapse õpikogemuse võti. Selle kultuuri loovad mängijad, kuid tu- gevalt mõjutab seda treener. Näiteks kui treener teatab, et kõiki austatakse ega sallita kiusamist, on meeskonnakultuur palju tõenäolisemalt positiivne. Kui aga treener väär- tustab võitu rohkem kui osalemist, võivad mängijad hakata süüdistama ja isoleerima neid lapsi, kes neid alt veavad.

Samuti võivad lapsed mõelda, et mõned mängijad ei sobi meeskonda oma tausta või eripära tõttu.

Areneda võib hierarhia, kus vanematel või tugevamatel lastel on mõjuvõim teiste laste üle. See võib olla positiivne, kuid võib viia ka kiusamiseni, sealhulgas nn ristimiste kor- raldamiseni, sest kiusajad eeldavad, et heakskiidu võitmiseks taluvad nooremad lapsed füüsilist valu ja alandust.

1.3 Enesehinnangu vorm

Seda vormi saab kasutada turvalisuse tagamise protseduuride kasutuselevõtu ja protsesside arengu hindamiseks. See ei ole audit ja eelistatult peaks seda koos teiste klubi/liidu töötajatega täitma lapse turvalisuse tagamise kontaktisik. Vormi saab kasutada tegevusplaanil väljaarendamiseks, turvalisuse tagamise tavade parandamiseks ja arengu jälgimiseks.

Enesehinnangu vorm	Vormi täitmise kuupäev:				
Tegevus	Rakendatud/ täidetud	Osaliselt täidetud	Ei ole täidetud	Pole kohal- datav	Kommentaari Kui tegevus pole teostatav, põhjenda
LAPSE TURVALISUSE TAGAMISE KORD (LTTK)					
Organisatsiooni pühendumine laste turvalisuse tagamiseks kõigis aspektides					
Lapse turvalisuse tagamise kord on allkirjastatud ja heaks kiidetud organisatsiooni kõrgeimal tasemel					
Lapse turvalisuse tagamise kord sisaldab viiteid selle aluseks olevatele põhimõtetele, seadusandlusele ja suunistele, näiteks väärtustlemise määratlemine					
Lapse turvalisuse tagamise kord on selgelt kirjutatud, lihtsasti mõistetav ja koostatud erinevates formaatides, näiteks lastele, treeneritele, lapsevanematele					
LAPSE TURVALISUSE TAGAMISE KONTAKTISIK					
Teie organisatsiooni määratud isik on vastutav lapse turvalisuse tagamise juhtpositsiooni võtmise eest (lapse turvalisuse tagamise kontaktisik)					
Teda koolitatakse					

Tegevus	Rakendatud/ täidetud	Osaliselt täidetud	Ei ole täidetud	Pole kohaldatav	Kommentaari Kui tegevus pole teostatav, põhjenda
Tema kontaktandmed on kättesaadavad lastele, noortele, treeneritele ja kõigile teistele, kes lapse turvalisuse või heaolu pärast muretsedes otsivad käitumissuuniseid vajaliku tegevuse kohta nii organisatsiooni sees kui ka sellest väljaspool					
VÄRBAMINE JA KOOLITUS; KÄITUMINE					
Läbimõeldud taustakontrolli protseduurid värbamisel/töölevõtul					
Taustakontroll värbamisel/töölevõtul viiakse läbi vastavalt protseduuridele					
Väljaõpe/suunised lapse turvalisuse tagamisest ja laste turvalisuse tagamise korra olemasolu kõigile töötajatele, vabatahtlikele ja teistele asjasse puutuvatele isikutele					
Täiendkoolitus, mis on tagatud kõigile töötajatele / vabatahtlikele lapse turvalisuse tagamiseks					
Kirjalik käitumiskodeks, mis lähtub põhimõttest: kõiki inimesi tuleb võrdselt kohelda, samuti suuniseid ja juhiseid ootustest laste ja noorte ohutuse tagamisel, millega kogu töötajaskond peab end kurssi viima ning järgima					
LASTE JA LAPSEVANEMATE KAASAMINE					
Lastele mõeldud suunised lapse turvalisuse tagamise väljaõppe kohta					
Lapsesõbralikus formaadis toodetud teadlikkust tõstvad materjalid turvalisusest					
Allkirjastatud käitumiskodeks lapsevanematele					
Laste välja töötatud ja allkirjastatud käitumiskodeks					
Lapsed ja lapsevanemad teavad, kuidas turvalisuse tagamise kontaktisikuga ühendust võtta					

Tegevus	Rakendatud/ täidetud	Osaliselt täidetud	Ei ole täidetud	Pole kohal- datav	Kommentaari Kui tegevus pole teostatav, põhjenda
PARTNERITE JA VARUSTAJATE KAASAMINE					
Turvalisuse tagamise kord on partnerluse/liikmelisuse/varustamise lepingu lahutamatu osa					
Partneritele ja varustajatele mõeldud teadlikkuse tõstmine / väljaõpe					
OHUTULT TÖÖTAMINE					
Koostatud tegevuste riskianalüüs					
Täpne protsess tegevuste ärajätmiseks ohutuse puudumisel					
Lapsevanemate allkirjastatud nõusoleku vormid					
Õõbimisega väljasõitude ja järelevalvega seotud kord					
Tehnoloogia ja sotsiaalmeedia kasutamisega seotud juhised					
Riietusruumide, ravi jmt seotud juhised					
Meediaga seotud tegevus					
MUREDELE REAGEERIMINE JA TEISTEGA KOOS TÖÖTAMINE					
Kindlad protseduurid, mis annavad käitumissuuniseid, kui ollakse lapse turvalisuse või heaolu pärast on mures, näiteks kuidas/ millal probleemi tõstatada, vt suunamise juhiseid					
Luuakse riiklikul ja kohalikul tasandil kontaktid vastavate lastekaitse institutsioonide ja MTÜ-dega, kes vastavalt vajadusele pakuvad turvalisuse tagamisel tuge ja nõu					
Juhtumitest teavitamiseks on kättesaadavad politsei, lastekaitse ja teiste organisatsioonide nimed ja kontaktandmed					
Kooskõlastused/kokkulepped institutsioonidega teavitamise protseduuride kohta					
Teavitused muredest/juhtumitest/ kõigist suunamistest salvestatakse ja hoiustatakse turvaliselt vastavalt kehtivale asjaajamiskorrale					

Tegevus	Raken- datud/ täidetud	Osaliselt täidetud	Ei ole täidetud	Pole kohal- datav	Kommentaari Kui tegevus pole teostatav, põhjenda
Viidatud juhtumite järelmeetmed / pidev teabevahetus					
TÕHUSUSE JÄLGIMINE					
Tegevusplaan lapse turvalisuse tagamise kinnistamiseks on välja töötatud ja kokku lepitud					
Tegevusplaan lapse turvalisuse tagamise parendamiseks on üle vaadatud ja uuendatud (soovita- valt 1x aastas)					
Lapse turvalisuse tagamise te- gevused (enesehindamised) on regulaarselt üle vaadatud (soovi- tavalt 1x aastas)					
Lapse turvalisuse tagamise juhtu- mitest saadud õppetundide kajas- tamine ja muudatuste tegemine					
Lapse turvalisuse tagamise tege- vuste ja protsesside sõltumatu hindamine					

EESMÄRK

2

ORGANISATSIOONIGA
SEOTUD VALMISOLEKU JA
ENNETAMISE TAGAMINE

Laste turvalisuse tagamine algab ennetamisega. Liidud/klubid peavad olema valmistunud lapsi kaitsma ning paigas peavad olema tahtliku või juhusliku kahju ennetamiseks mõeldud protsessid ja tegevused.

Teine eesmärk keskendub olulisemate tegevuste ja tavade tuvastamisele, mis aitavad vähendada laste väärkohtlemise tõenäosust jalgpallikeskkonnas. See tähendab veendumust, et töötajad ja vabatahtlikud on usaldusväärsed; kokku on lepitud selged käitumisjuhendid, nii et igaüks teab, milline käitumine on vastuvõetav. Samuti peavad olema kokku lepitud protseduurid, mis tagavad, et ööbimistega väljasõidud ja tegevused oleksid hästi organiseeritud ja kontrollitud.

Laste turvalisuse tagamise pingutused ja ennetavate meetmete rakendamine algab juba tehtud pingutuste kaardistamisest, et välja töötada plaan protseduuride ja tegevuste tutvustamiseks. [Enesehinnangu vorm](#) leheküljel 21 aitab analüüsida organisatsioonis kehtinud tavaid ja kindlustada lapsele turvalise klubi olemise.

2.1 Näidisvorm: lapse turvalisuse tagamise kord klubidele/organisatsioonidele

Lapse turvalisuse tagamise kord

.....
(Klubi/organisatsiooni nimi)

.....
(kuupäev)

Sissejuhatus

Lapse turvalisuse tagamise korra on välja töötanud [TEIE KLUBI/ORGANISATSIOONI NIM] sooviga tagada, et jalgpallist osavõtt oleks nii lõbus kui ka turvaline kõigile lastele, olenemata nende vanusest, võimekusest või seotusest.

Kord keskendub viiele eesmärgile või tegevusvaldkonnale, mis peaksid olema iga klubi/organisatsiooni töö aluseks, et ennetada mistahes riski kahjustada lapsi ja vajadusel õigesti reageerida.

Kuigi lapse turvalisuse tagamise kord püüab olla kõikehõlmav, mängitakse jalgpalli väga erinevates kohtades ja tasemel ja seepärast võib koostatud dokumendis ette tulla tingimusi, millega pole arvestatud ja korra rakendamine võib tekitada küsimusi. Sellistes olukordades peab võtma aluseks, et kõik tegevused oleksid laste parimates huvides.

Viis eesmärki

EESMÄRK 1: turvalisuse tagamisele aluse loomine

EESMÄRK 2: organisatsiooni valmisolek ja ennetamise tagamine väärkohtlemise korral

EESMÄRK 3: teadlikkuse tõstmine

EESMÄRK 4: koostöö ja muredest teavitamine

EESMÄRK 5: turvalisuse tagamise tegevuse mõõtmine

EESMÄRK 1: turvalisuse tagamisele aluse loomine

1.1 Vastutus

1.1.1 Turvalisuse tagamine on kõigi vastutus.

1.1.2 Igaüks, kes töötab [TEIE ORGANISATSIOONI NIMI] nimel või heaks, peab teadvustama oma kohustusi turvalisuse tagamiseks ja edendama laste heaolu ja huvisid. Samuti on tema kohustus astuda vastavaid samme lapse turvalisuse tagamise korra rakendamiseks.

1.2 Turvalisuse tagamise definitsioon

1.2.1 Lapse turvalisust defineeritakse kui organisatsiooni kohustust tagada, et jalgpall oleks kõigi laste jaoks ohutu, positiivne ja nauditav harrastus ning et jalgpallis hoitakse kõiki lapsi kahju ja väärkohtlemise eest, hoolimata nende oskustest ja tasemest.

1.2.2 Lapse turvalisuse tagamine hõlmab nii ennetustegevust, et vähendada kahju tekkimise võimalusi, aga ka reageerivaid meetmeid, et tagada probleemide tekkimisel asjakohane tegutsemine. Selle tingib vajadus esindada laste huvisid ja olla vastavuses nii rahvusvaheliste standardite kui ka kohaliku seadusandlusega. Eriti oluline on see olukordades, mis on seotud potentsiaalsete kriminaalsete tegudega.

1.2.3 Lapse turvalisuse tagamise korra ja ÜRO 1989. aasta lapse õiguste konventsiooni järgi on laps alla 18-aastane inimene.

1.3 Mida mõeldakse kahju ja väärkohtlemise all?

1.3.1 Igaüks, kes töötab [TEIE ORGANISATSIOONI NIMI] nimel või heaks, peab olema teadlik, et väärkohtlemise, kahju ja turvalisuse tagamise probleemidele ei saa anda ühest definitsiooni või nimetust. Enamikul juhtudel erinevad probleemid kattuvad.

1.3.2 Kahju võib ilmned a mitmel moel ning tähendab üldiselt, et lapse turvalisus ja heaolu on ohtu seatud. Võib juhtuda, et keegi otsustab tahtlikult oma autoriteeti ja usaldusväärsust kuritarvitada ja last väärkohelda. Samuti võib see juhtuda halbade kommete tõttu, mis on tõenäoliselt tingitud puudulikust teadlikkusest ja väljaõppest – see võib väljenduda tegevusetuses ja võimetuses last õigesti valvata.

1.3.3 Väärkohtlemine on lapse halvasti kohtlemine, mis põhjustab (või suure tõenäosusega põhjustab) lapsele kahju. Isik tekitab oma käitumisega lapsele kahju või ei suuda ära hoida kellegi teise põhjustatavat kahju. Lapsi võivad väärkohelda inimesed, keda nad teavad kas peresiseselt, kogukonnas või muude tegevuste ja harrastuste kaudu. Teise, kuid harvem esineva võimalusena võivad lapsi väärkohelda võõrad, näiteks veebi teel. Lapsi võivad väärkohelda täiskasvanu, täiskasvanud, teine laps või lapsed.

- 1.3.4 Väärkohtlemist võib kohata mitmel kujul ning see hõlmab kõikvõimalikku füüsilist, emotsionaalset, psühholoogilist ja seksuaalset väärkohtlemist, hoolimatust ja hoolimatut kohtlemist, vägivalda ja ärakasutamist, olgu see põhjustatud otsestest või veebi teel. (*Definitsioone ja edasisi suuniseid vaadake turvalisuse tagamise juhendamaterjalist*)
- 1.3.5 Kuigi laste turvalisust ohustavad tavaliselt last halvasti kohtlevad täiskasvanud, võivad seda teha ka teised lapsed. See juhtub tavaliselt siis, kui ühel lapsel on teise üle mõjuvõim või rohkem jõudu, sest ta on vanem, autoriteetsem või ta on meeskonna kapten. Lastepuhul väljendub see kiusamises.
- 1.3.6 Kiusamise korral on vajalik **aidata** last, keda kiusatakse. Aga samas on vaja mõelda, kuidas oleks kõige parem tegeleda ka kiusajaga ja tegutseda nii, et kumbagi last ei kahjustata ja mõlema lapse huvisid ja heaolu on silmas peetud.

1.4 Turvalisuse tagamise iseäralikud riskid jalgpallis

- 1.4.1 Jalgpallis on mitmeid väga spetsiifilisi olukordi, mil kahju ja väärkohtlemine võivad aset leida.
- 1.4.2 **FÜÜSILISED VIGASTUSED.** Igal spordialal on mõningane füüsilise vigastuse oht ning jalgpall pole mingi erand. Soov saavutada edu ja võita võib viia selleni, et lapsi survestatakse enamaks, kui nende vanusele ja võimetele on mõistlik või sobilik.
- 1.4.3 **SOORITUSE SURVE.** Võitmine on oluline jalgpalli osa. Siiski võib parema soorituse ja edu nimel laste survestamine ja äärmusliku pingega alla panemine talle olla kahjulik psühholoogiliselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt.
- 1.4.4 **FÜÜSILINE KONTAKT.** Riietus- ja duširuumides, samuti füsioteraapias ja ravil tekitavad füüsilist kontakti sisaldavad olukorrad, mis võivad pakkuda kiusamise, sobimatute fotode või videode jäädvustamise ja seksuaalse väärkohtlemise võimalusi.
- 1.4.5 **ÕÖBIMISEGA VÄLJASÕIDUD.** Õöbimisega väljasõidud võivad sisaldada paljusid võimalikke riske, sealhulgas pealiskaudset järelevalvet, laste ärakadumist, ligipääsu alkoholile või sobimatule telesisule, probleeme sotsiaalmeedia kasutamisega ja võimalusi väärkohtlemiseks, eriti seksuaalseks väärkohtlemiseks.
- 1.4.6 **LÄHEDASED SUHTED.** Meeskonna suhted treeneri ja abipersonaliga (näiteks füsioterapeutide ja arstidega) on jalgpalli oluline ja kasulik osa. Paljudel lastel on lähedased ja usaldusväärsed suhted oma treeneritega, kes on sageli nende elus olulised inimesed, eriti kui lapsel pole teiste täiskasvanutega positiivseid, toetavaid suhteid. Siiski, samal ajal kui paljud treenerid tugedavad oma hooletulevate lastega häid suhteid, võib tekkida võimalusi autoriteedi ja usalduse kuritarvitamiseks ja lastele kahju tekitamiseks.

1.5 Seosed riiklike seadusandluste või põhimõtetega

- 1.5.1 Kogu turvalisuse tagamise korra raames tehtav tegevus peab olema kooskõlas kehtiva seadusandlusega, mida peab täitma.

1.6 Jalgpallivälised tegevused

- 1.6.1 Turvalisuse tagamise kord keskendub kontaktile lastega, mille eest vastutab [TEIE ORGANISATSIOONI NIMI] täielikus mahus.
- 1.6.2 Sobimatu käitumise esinemine väljaspool jalgpallitegevusi, olgu siis individuaalselt või kollektiivselt, rikub sätestatud põhimõtteid ja kahjustab jalgpalli väärtusi, näiteks sobimatu sisu postitamine sotsiaalmeediasse või seksuaalne tegevus lastega.
- 1.6.3 Selliste probleemide ilmnemisel tuleb neid hoolikalt uurida ning otsus vääralt käitunud inimesega koostöö jätkamise kohta peaks keskenduma sellele, et tagatakse laste ohutus ja peetakse silmas nende huvisid. See võib tähendada pöördumist kohaliku omavalitsuse lastekaitse spetsialisti või politsei poole.

1.7 Lapse turvalisuse tagamise korra aluseks olevad tähtsamad põhimõtted

- 1.7.1 Jalgpall peab kõigi laste jaoks olema ohutu, positiivne ja nauditav kogemus.
- 1.7.2 Kõigil lastel on võrdne õigus kaitsele ja turvalisusele ning sellele, et nende heaolu ja osalemist toetatakse, olenemata nende vanusest, soost, seksuaalsest orientatsioonist, rahvusest, sotsiaalsest taustast, usulisest kuuluvusest, tasemest, võimekusest ja erivajadusest.
- 1.7.3 Kõik lapse turvalisuse tagamise tegevused tuleb teha laste parimaid huvisid silmas pidades.
- 1.7.4 Igaühel on vastutus tagada laste turvalisus. Ka lastel on selles osa, kuigi lõplik vastutus turvalisuse tagamise eest jääb täiskasvanutele.
- 1.7.5 Turvalisuse tagamise meetmed ei tohi olla diskrimineerivad ja peavad arvestama, et mõned lapsed (näiteks erivajadusega) võivad olla väärkohtlemise osas suuremas ohus.
- 1.7.6 Lapse turvalisuse tagamises on oluline läbipaistvus ja avatus. Väärkohtlemine ja sellest tulenev kahju saavad progresseeruda, kui töötajaskond, vabatahtlikud, partnerid, lapsed, pered ja kogukonnaliikmed tunnevad, et ei saa oma muredest rääkida.
- 1.7.7 Kõiki lapse turvalisust ja kaitset puudutavaid probleeme tuleb tõsiselt võtta. Kus vajalik, tuleb teha vastavad sammud lapse turvalisuse tagamiseks ja vajadusel pöörduda õiguskaitse ja kohaliku omavalitsuse lastekaitse poole.
- 1.7.8 Ükski organisatsioon ei saa koostööd tegemata tagada laste turvalisust, seega on vajalik sõltuvalt vajadusest töötada koos teiste organisatsioonidega (valitsusasutustega, kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöötajaga, noorsoopolitseiga ja ministeeriumiga) ning teiste gruppidega, kes oma igapäevatöös puutuvad kokku laste heaolu tagamise temaatikaga.
- 1.7.9 Säilitada tuleks konfidentsiaalsus ja seotud isikute isikuandmeid (sealhulgas probleemi tõstatanud isiku, kõnealuse lapse ja väidetava toimepanija nimesid) ei tohiks avaldada, välja arvatud juhul, kui toime võib olla pandud kriminaalkuritegu.

- 1.7.10 Kõik turvalisuse tagamise tegevused peaksid olema vastavuses riiklike ja rahvusvaheliste seaduste ja põhimõtetega.

EESMÄRK 2: organisatsiooniga seotud valmisoleku ja ennetamise tagamine

2.1 Turvalisuse tagamise korra kehtestamine

- 2.1.1 [TEIE ORGANISATSIOON NIMI] on otsustanud kehtestada lapse turvalisuse tagamise korra koos vahendite ja suunistega. Näidismall turvalisuse tagamise korrast tehakse kättesaadavaks kõigile.
- 2.1.2 Kõik, kellel on osa või kes on seotud Euroopa jalgpalliga, sealhulgas [TEIE ORGANISATSIOONI NIMI] kõik üksused, keda kontrollib [TEIE ORGANISATSIOONI NIMI] täielikus mahus, peab turvalisuse tagamise korda järgima.
- 2.1.3 [TEIE ORGANISATSIOONI NIMI] aitab oma kontaktisikul kohandada turvalisuse tagamise korda oma vajadustele vastavaks ning kõik kohustuvad rakendama selle sätteid ja kõiki seatud nõudeid.
- 2.1.4 Lapse turvalisuse tagamise kord on kättesaadav [KEEL] keeles. Kõik [TEIE ORGANISATSIOONI NIMI] töötajad ja esindajad saavad koopia kokkulepitud kanalite kaudu.

2.2 Turvalisuse tagamise kontaktisikute määramine

- 2.2.1 [TEIE ORGANISATSIOONI NIMI] määrab haldusüksuste tasandil turvalisuse tagamise kontaktisiku, et tagada turvalisuse tagamise korra rakendamine ja järgimine [TEIE ORGANISATSIOONI NIMI]. See isik teeb koostööd ka teiste organisatsioonidega.
- 2.2.2 Kõiki klubisid/organisatsioone julgustatakse määrama turvalisuse tagamise kontaktisikuks vähemalt üks inimene.
- 2.2.3 Turvalisuse tagamise kontaktisiku ülesandeks on olla ühenduslüliks, anda nõu, toetada ja abistada organisatsiooni turvalisuse tagamise kord rakendamisel ja sellega seotud protseduuridel, sealhulgas muredele ja konkreetsetele juhtumitele reageerimisel.
- 2.2.3 Soovitav on määrata turvalisuse tagamise kontaktisikuks keegi, kel on eelnevaid teadmisi lastekaitsest või turvalisuse tagamisest. Kohustused võib anda ka isikule, kes on pühendunud, austab meeskonda ja täidab vastavaid ülesandeid. (*Vaadake turvalisuse tagamise kontaktisiku osa ja vastutuse suuniseid*)

2.3 Tark värbamine

- 2.3.1 Kasutusele võetakse targa värbamise kord, mis aitab tagada lastele võimalikku ohutu kujutavate kandidaatide äratundmist ja ennetada nende tööleasumist.
- 2.3.2 Targa värbamise kord sisaldab eelvaliku-, valiku- ja valimisjärgseid tegevusi, et

tagada laste jaoks võimalikult turvalise personali värbamine. (*Vaadake targa värbamise suuniseid*)

- 2.3.3 Sobimatute inimeste lastega töötamise ennetamiseke peab enne tööleasumist läbima kõik targa värbamise protsessid, taustakontrolli ja turvalisuse tagamise koolitused.
- 2.3.4 Teatud erandjuhtudel võib tegevusi alustada enne, kui taustakontroll on lõpetatud. Siiski tuleb sellises olukorras rakendada lisameetmeid (nt täiendav järelevalve ja range üksinda töötamise keeld), et organisatsioon saaks olla kindel, et risk lastele on viidud miinimumini.
- 2.3.5 Targa värbamise korraldamisega seotud andmeid (näiteks soovitusi) peab säilitama ning arhiveerima. Seda informatsiooni peab hoiustama ja hävitama vastavalt andmekaitseadustele.

2.4 Käitumiskodeksid

- 2.4.1 Organisatsiooni *[TEIE ORGANISATSIOONI NIMI]* nimel ja heaks töötavatele inimestele kehtivad selged käitumiskodeksid. Need sätestavad selged ootused seoses lapse turvalisuse tagamisega ja täpsustavad ootuspärast ja keelatud käitumist. (*Lapse turvalisuse tagamisega seotud vastavaid suuniseid ja käitumiskodekseid vaadake turvalisuse tagamise juhendamaterjalist*)
- 2.4.2 Mistahes osalus (*TEIE ORGANISATSIOONI NIMI*) ja (*TEIE ORGANISATSIOONI NIMI*) poolt korraldatud üritustel sõltub kõnealuse isiku valmidusest nõustuda töölepingust lähtuvate käitumisjuhise suunistega ning need omalt poolt allkirjastada.
- 2.4.3 Kõigile käitumiskodeksi rikkumistele reageeritakse viivitamatult, hoides informatsiooni rangelt konfidentsiaalsena ja teadmisvajaduse põhimõttel, vastavuses töösuhte ja õigusnõuete nõuetekohaste menetlustega.
- 2.4.4 Kui käitumiskodeksi rikkumist kahtlustatakse või sellest teavitatakse, võidakse *[TEIE ORGANISATSIOONI NIMI]* lapse turvalisuse tagamise kontaktisiku kaudu nõuda uurimist sõltumatu, neutraalse isiku poolt, kellel on vajalikud teadmised turvalisuse tagamise valdkonnast ja kes kasutab meetmeid vastavalt kehtivale ametlikule korrale. Kindlasti tuleb teavitada EJL laste turvalisuse ja heaolu programmi eest vastutavat kontaktisikut.
- 2.4.5 Vastukaja ilmnemisel võtab (*TEIE ORGANISATSIOONI NIMI*) rikkuja suhtes kasutusele vajalikud meetmed seoses laste õiguste kahjustamise või (*TEIE ORGANISATSIOONI NIMI*) kehtivate reeglite rikkumisega.
- 2.4.6 Hinnates riski lastele, tuleb arvestada vajadusega rikkuja või rikkujate organisatsioonist ajutiselt eemaldamist, treeneri/kohtunike litsentsite peatamist kuni uurimistulemuste selgumiseni.
- 2.4.7 Käitumiskodeks sisaldab täpseid distsiplinaarmedeid. Need võivad olla hoiatus, ajutiselt töölt kõrvaldamine koos täiendava koolitusega, vallandamine.
- 2.4.8 Käitumiskodeksid kehtivad võrdselt kõigile kõikides olukordades.

2.5 Järelevalve ja üksinda töötamine

- 2.5.1 Üldiselt tuleks üksinda töötamist vältida. Lastega töötades peab alati kohal olema vähemalt kaks täiskasvanut. Alati pole see võimalik, aga täiskasvanud peaksid vältima lastega üksüheselt töötamist ja eelistama töötamist laste gruppidega.
- 2.5.2 Laste turvalise järelevalve jaoks peab alati kohal olema piisavalt täiskasvanuid, pidades silmas konkreetset olukorda, vanust ja laste võimekust. Järelevalve ja üksinda töötamise probleemid peavad alati olema arvestatud riskianalüüsi osana.
- 2.5.3 [TEIE ORGANISATSIOONI NIMI] soovib järgmisi täiskasvanu-lapse suhtarve:
- 1 täiskasvanu 10 lapse kohta vanuses 13 kuni 18 aastat
 - 1 täiskasvanu 8 lapse kohta vanuses 9 kuni 12 aastat
 - 1 täiskasvanu 6 lapse kohta vanuses 5 kuni 8 aastat
 - 1 täiskasvanu 3 lapse kohta vanuses 4 aastat ja nooremad
- 2.5.4 Kui nõutud järelevalve taseme saavutamiseks ei ole piisav arv täiskasvanuid, siis tegevus organiseeritakse ümber.
- 2.5.5 Kui pakutakse arstlikku või muud füüsilist kontakti nõudvat teenust või tegevust, peab lastel olema omal valikul õigus teise lapse või täiskasvanu kohalolekuks.
- 2.5.6 Olemas on konkreetsed alaealiste dopinguproovide võtmise nõuded, mida protseduuridel peab järgima. Alaealisi sportlasi tuleb teavitada võimalusest teha dopingukontroll täiskasvanu juuresolekul ning nad võivad otsustada, kas nad soovivad kaasa võtta meeskonna esindajat kogu protseduuri ajaks. Juhul kui alaealine sportlane meeskonna esindaja juuresolekust ära ütleb, peab uriiniproovi andmise ajal olema kontrollametniku jälgimiseks kohal dopingukontrolli ametniku tunnistaja.
- 2.5.7 Klubid, kes osalevad [NIMI] turniiridel, rahvusvahelistel võistlustel, (v.a EJL poolt korraldatud meistrivõistlused/turniirid jne) kohustuvad tagama, et iga osaleva alaealise kohta on nõuetekohaselt täidetud ja allkirjastatud vanema või hooldaja kinnitus või leping. Klubid peavad täidetud vorme säilitama vastavalt seadusele ja nõudmise korral esitama need Eesti Jalgpalli Liidule.
- 2.5.8 Lapsi ei tohiks isiklikult hooldada (näiteks pesta), kui nad on võimelised seda ise tegema.
- 2.5.9 Riietusruumides, duširuumides peab olema järelevalve, kuid moel, mis tagab laste privaatsuse kaitse [vaadake turvalisuse tagamise juhendamaterjali suuniseid]. Laste riietumise ajal peavad riietusruumis olema vaid laste järelevalve eest vastutavad täiskasvanud. Mitte keegi teine ei tohi laste riietumise ajal riietusruumis olla. Neile tuleb öelda, millal nad siseneda võivad ja millal nad lahkuma peavad.
- 2.5.10 Ööbimistega väljasõitude ajal (näiteks mujal toimuvate jalgpallimängude ja treeninglaagrites) ei tohi lapsed magada üksinda samas ruumis koos järelevalvet tegevate täiskasvanutega, välja arvatud juhul, kui laps on täiskasvanu sugulane või kui täiskasvanu on lapse vanemate või hooldajate määratud eeskostja.
- 2.5.11 Kehtestada tuleb kindel kord olukordadeks, mil laps ära eksib või kaduma läheb või kui lapsevanem või hooldaja ei tule lapsele järele.

- 2.5.12 Kui lapsed võivad turniiride ja laagrite ajal erinevatesse tegevustesse liikuda iseseisvalt, peab vanem või teine sellise õigusega isik (näiteks seaduslik eeskostja) esitama selleks kirjaliku kinnituse.

2.6 Külastajad, sealhulgas meedia esindajad [TEIE ORGANISATSIOONI NIMI] noorte võistlustel ja teistel üritustel

- 2.6.1 [TEIE ORGANISATSIOONI NIMI] ja kõik, kes täidavad kohustusi [TEIE ORGANISATSIOONI NIMI] noorte võistlustel, peavad tagama, et kõik külastajad, kelle eest nad vastutavad, on (sealhulgas meedia esindajad) on kurssi viidud ja mõistavad lapse turvalisuse tagamise põhimõtteid ja nõustuvad selle tingimustega enne külastu-se toimumist.
- 2.6.2 Külastajad (sealhulgas meedia esindajad) peaksid alati olema mitmekesi koos ning võivad lastega üksi jääda ainult erandjuhtudel (näiteks uuringut läbi viies). Sellistel juhtudel tuleb kasutusele võtta lisaabinõud kindlustamiseks, et külastaja või vaatleja lastele ohtu ei kujutaks.
- 2.6.3 Laste turvalisust ja heaolu ei tohi seoses meediakajastustega ohtu seada. Meedia esindajatele ei tohi anda isiklikku teavet, näiteks aadressi.
- 2.6.4 Meediale ja kõrvalistele isikutele piltide ja lugude kasutamiseks antavat luba tuleb samuti küsida nii lapselt kui ka lapsevanema või tema eest vastutava isiku käest.
- 2.6.5 Pilte lastest, mis on häirivad või solvavad (näiteks, kus laps pole üleni riides) ei tohi kasutada ega ringlusse lasta.

2.7 Kaitse ja turvalisus veebis

- 2.7.1 [TEIE ORGANISATSIOONI NIMI] annab soovituslikke juhiseid tehnoloogia (internet, mobiiltelefonid, sotsiaalmeedia jmt) õige kasutuse kohta seoses lapse turvalisuse tagamise ja turvalisuse tagamise korra rakendamisega.
- 2.7.2 Kui saadakse solvavat materjali või soovimatuid sõnumeid, tuleb teavitada turvalisuse tagamise kontaktisikut, kes peab probleemist teavitama IT-turvalisuse meeskonda, et interneti turvalisust parandada, ning samuti teavitama vastavaid õiguskaitseasutusi. Pange tähele, et salvestatud materjali või sõnumeid ei tohi juhtumist teavitamisel saata elektrooniliselt, kuna see võib riikliku seaduse järgi tähendada rikkumist.
- 2.7.3 Klubis on nähtaval kohal PPA veebikonstaablite kontaktandmed.

2.8 [TEIE ORGANISATSIOONI NIMI] partnerlus

- 2.8.1 Lapse turvalisuse tagamisega seotud probleemidele peab pühendama märkimisväärt tähelepanu. Partnerluse kokkulepped ja lepingud peaksid sisaldama konkreetseid viiteid lapse turvalisuse tagamisele ning seal peab olema selgus tegevuste osas, mida lapse turvalisuse rikkumisel ette võetakse.
- 2.8.2 Kui seoses [TEIE ORGANISATSIOONI NIMI] partnerlusega ilmnevad lapse turvalisu-

se tagamise probleemid, tuleks kaaluda mitte ainult seda, kas probleemist tuleks vastavatele asutustele teavitada, vaid ka seda, kas partnerlussuhe tuleks peatada. Lepingus nõustunud protseduure tuleb järgida. Edasisi suuniseid vaadake peatükis 4.3 juhtumitest teavitamine.

- 2.8.3 Lapse turvalisuse tagamise probleemi tõstatamine seoses partnerlusega ei tähenda seda, et partnerlus tuleb lõpetada, vaid tehtud otsus peab silmas pidama partneri reaktsiooni ja pühendumist olukorra lahendamiseks.

EESMÄRK 3: teadlikkuse tõstmine

3.1 Teadlikkuse tõstmine ja väljaõpe

- 3.1.1 Kõiki [TEIE ORGANISATSIOONI NIMI] nimel ja heaks töötavad isikuid, samuti kogukonda, perekondasid, lapsi ja teisi sihtgruppe tuleb teavitada lapse turvalisuse tagamise poliitikast ja õpetada neid mõistma, kuidas ära tunda lapse väärkohtlemist ja probleemidest teatamise protseduuri.
- 3.1.2 Erilist tähelepanu pööratakse sellele, kuidas tõsta laste teadlikkust oma heaolust ja kuidas nad ise saavad end hoida väljaspool ohtu. Koostöös lastega võiks välja töötada lapsedesõbralikud tutvustusmaterjalid ja koolitused.
- 3.1.3 [TEIE ORGANISATSIOONI NIMI] pakub võimalust osaleda EJL poolt korraldavatel selle valdkonna täiendkoolitustel ja seminaridel.
- 3.1.4 Kui [TEIE ORGANISATSIOONI NIMI] pakub lapse turvalisuse tagamise teemalist väljaõpet, on kõigil täiskasvanutel soovitatav seal osaleda. [TEIE ORGANISATSIOONI NIMI] lapse turvalisuse tagamise meeskond või turvalisuse tagamise kontaktisik on taoliste päringute osas esmane ühenduslül.
- 3.1.5 Kõigi läbiviidud koolituste ja suuniste materjalid tuleb säilitada, sealhulgas kuu-päevad ja osalejate nimekirjad. Neid tuleb säilitada kooskõlas vastavate andmealdusprotsessidega.

3.2 Riskianalüüs

- 3.2.1 Riskianalüüs on iga turvalisuse tagamise protsessi oluline osa. See annab aluse ennetustegevusele ja aitab veenduda tegevuste turvalisuses ja selles, et kõik riskid oleksid kõrvaldatud või viidud miinimumini. Riskianalüüs määrab ka täpse tegevuse, mida erinevate turvalisuse tagamise probleemide korral rakendada tuleb.
- 3.2.2 Tegevusi organiseerides (näiteks turniire, laagreid, väljasõite) tuleb teha riskianalüüs, et ennetada kõik potentsiaalsed ohud ja koostada plaan riskide vähendamiseks. Riskianalüüsi tegemise eest vastutab sama isik, kes vastutab konkreetse tegevuse organiseerimise eest. (Vaadake riskianalüüsi näidisvormi turvalisuse tagamise juhendamaterjalist)
- 3.2.3 Enne laste osalemist füüsilistes tegevustes tuleb kirjalikult võtta arstlik teave ja kontaktisiku andmed. See teave peab olema kättesaadav kõigile neile, kel on kohustus laste eest sellel üritusel hoolitseda.

- 3.2.4 Riskijuhtumismeetmeid vaadatakse regulaarselt üle (soovitavalt 1 kord aastas enne hooaja algust), et saadud õppetunnid annaksid kogemusi, kuidas tulevikus vältida võimalikke riske ning saaks teha vajalikke kohandusi.

3.3 Juhtumite teavitamiseks turvalise kanali loomine

- 3.3.1 Välja tuleb töötada täpne juhtumitest teavitamise kord ning edastada see kõigile organisatsiooni töötajatele, sealhulgas lastele, perekondadele ja ühendustele.
- 3.3.2 Teavitamise juhend selgitab, kuidas juhtumitega tegeletakse, sealjuures on kõige tähtsam ühenduslülil turvalisuse tagamise kontaktisik. (*Vaadake turvalisuse tagamise juhendmaterjali*)
- 3.3.3 Teavitamise juhend ja sellega seotud protseduurid arutletakse läbi vastavate lastekaitse- või õiguskaitseasutustega, et veenduda protsesside kooskõlas (vaadake ka allpool eesmärk 4).
- 3.3.4 [TEIE ORGANISATSIOONI NIMI] on õigus juhtumist teatada, (sealhulgas anonüümselt). Kirjalikud kaebused saab saata ka [NIMI] või juhtumid edastada otse [TEIE ORGANISATSIOONI NIMI] usaldusisikule.
- 3.3.5 [TEIE ORGANISATSIOONI NIMI] garanteerib täieliku protsessi ja dokumentide konfidentsiaalsuse.
- 3.3.6 Kui juhtumist teavitatakse ning see pole põhjendatud, ei võeta teavitanud inimese vastu karistusmeetmeid kasutusele, eeldusel, et tegu polnud pahatahtlik.
- 3.3.7 Kirjalikke andmeid kõigi saadud teavituste kohta (isegi ebamäärased teavitused) peab turvalisuse tagamise kontaktisik hoidma kindlas konfidentsiaalses asukohas. (*Vaadake turvalisuse tagamise juhendmaterjali*)
- 3.3.8 Kõiki üles kerkinud juhtumeid võetakse tõsiselt ja neile vastatakse vastavalt turvalisuse tagamise korrale. Vaadake ka allpoole eesmärk 4.

EESMÄRK 4: koostöö ja abivajavast lapsest teavitamine

4.1 Lastekaitse institutsioonidega sidemete loomine

- 4.1.1 Luua tuleb sidemed politsei ja lastekaitseasutustega, et hõlbustada nende poole pöördumist ja vajadusel otsida spetsialisti nõu ja toetust. See on vajalik ka selleks, et politsei ja vastavad asutused saaksid juhtumite teavitamisega seotud toiminguid lõpetada.
- 4.1.2 Pöördumise hõlbustamiseks tuleks eelnevalt välja selgitada kohaliku omavalitsuse lastekaitse ja õiguskaitseasutuste kontaktid, et juhtum saaks võimalik kiiresti ja tõhusalt edasi suunatud.
- 4.1.3 Turvalisuse tagamise kontaktisikuid ja teisi töötajaid julgustatakse osalema erinevate organisatsioonide pakutavates lapse turvalisuse tagamise ja lastekaitse koolitustel.

4.2 Avatud töökeskkonna loomine

- 4.2.1 Kui seoses lapse turvalisuse tagamisega otsitakse tuge või nõu, tuleb seda tõsiselt võtta. Nõu või toetuse otsimises ei tohiks kunagi suhtuda pealiskaudselt ja arvata, et kellelgi puudub võimekus või teadmised või ta levitab kuulujutte.
- 4.2.2 Kui inimesed, kes töötavad [TEIE ORGANISATSIOONI NIMI] heaks või nimel tutvavad lastekaitsega seotud juhtumitesse – olgu siis uurimisalusena või tunnistajana – tuleb neile pakkuda sobivat tuge. See võib tähendada täiendavat järelevalvet või nõustamist.

4.3 Juhtumitest teavitamine ja järelmeetmed

- 4.3.1 Kõik teavitamised, uurimised ja turvalisuse tagamise juhtumite haldamine peavad olema kooskõlas riikliku seadusandlusega. Alati tuleb arvesse võtta juhtumi toimumiskohaks olnud riigi seadusandlust ja lapse parimaid huvisid ja soove.
- 4.3.2 Seetõttu võivad asjaga seotud olla vaid inimesed, kelle osalemine on vajalik juhtumite uurimiseks või lapse toetamiseks, olgu see siis arstlikult või psühholoogiliselt. Koostada tuleb iga sekkumise kohta kirjalik selgitus, millele on alla kirjutanud kõik asjaga seotud inimesed, ning saata see [TEIE ORGANISATSIOONI NIMI] lapse turvalisuse tagamise meeskonnale.
- 4.3.3 Pöördumised kohalikku lastekaitse- ja õiguskaitseasutusse tuleb teha asutuse kirjeldatud viisil; näiteks võivad asutustel olla kindlad teavitamiste vormingud. Kui pöördumine tehakse suuliselt, peab see olema kinnitatud ka kirjalikult.
- 4.3.4 Kui käitumiskoodeksi rikkumist kahtlustatakse või sellest teavitatakse, võidakse [TEIE ORGANISATSIOONI NIMI] lapse turvalisuse tagamise kontaktisiku kaudu nõuda uurimist sõltumatu, neutraalse isiku poolt, kellel on vajalikud teadmised turvalisuse tagamise valdkonnast ja kes kasutab meetmeid vastavalt kehtivale ametlikule korrale. Kindlasti tuleb teavitada EJL laste turvalisuse ja heaolu programmi eest vastutavat kontaktisikut.

EESMÄRK 5: turvalisuse tagamise edukuse mõõtmine

- 5.1.1 Lõplik vastutus lapse turvalisuse tagamise poliitika rakendamise eest lasub [TEIE ORGANISATSIOONI NIMI] lapse turvalisuse tagamise meeskonnal.
- 5.1.2 Vähemalt korra aastas hindab [TEIE ORGANISATSIOONI NIMI] turvalisuse tagamise tegevust ja turvalisuse tagamise korra rakendamist. (Vaadake näidisvormi turvalisuse tagamise juhendamaterjalist)
- 5.1.3 Hindamise alusel peab välja töötama aastase tegevuskava, et tegeleda puudujääkidega ja vähendada kõik tuvastatud riskid. (Näidisvormi vaadake turvalisuse tagamise juhendamaterjalist)
- 5.1.4 Vähemalt iga kolme aasta tagant palub EJL [TEIE ORGANISATSIOONI NIMI] oma organisatsioonis olevat olukorda hinnata, et anda ülevaade turvalisuse tagamise korraldusest alaliidus.

5.1.5 Lapse turvalisuse tagamise kord on pidevalt muutuv dokument ning seda vaadatakse uuesti läbi iga kolme aasta tagant.

5.1.6 Aeg-ajalt võib [TEIE ORGANISATSIOONI NIMI] otsida välist hindamist oma turvalisuse tagamise korra rakendamisele ja sobivusele.

Lõppsätted

[TEIE ORGANISATSIOONI NIMI] võttis vastu lapse turvalisuse ja heaolu tagamise korra [KUUPÄEV] ning see jõustub samal kuupäeval.

[TEIE ORGANISATSIOONI NIMI] volitab [TEIE ORGANISATSIOONI NIMI] juhtkonda vastu võtma kõiki suuniseid või muid dokumente, mis on vajalikud korra rakendamiseks.

Korra kohta tekkinud küsimustega pöörduge [TEIE ORGANISATSIOONI NIMI] turvalisuse tagamise isiku poole.

2.2 Näidisvorm: üldine riskianalüüs

Üldine riskianalüüs tuleb teha igal aastal. Selle eesmärk on tuvastada riske ning nende vähendamiseks või kõrvaldamiseks vajalikke tegevusi. Regulaarne riskianalüüsi tegemine aitab ka lapse turvalisuse tagamise korra rakendamist – sõltuvalt tegevustest saab need ühendada lapse turvalisuse tagamise tegevusplaani.

Näidisvormis olevad üksused on vaid soovitusel ning need tuleb igal klubil ise sobivaks kohandada. Pärast ohtude tuvastamist tuleb kindlaks teha täpsed riskid lastele. Näiteks treeneri kvalifikatsiooni puudumine võib kaasa tuua laste vigastusi või järelevalveta jätmise. Iga risk/mure tuleb sõltuvalt konkreetsest juhtumist hinnata kas kõrgeks, keskmiseks või madalaks. Iga riski jaoks tuleb valida vajalik tegevus, millega riski hallata/vähendada.

Võimalik oht / mure põhjus	Juhtumise tõenäosus: madal/ keskmine/ kõrge (M/K/KÕ)	Konkreetne risk/mure, nt mis võib juhtuda	Vajalik tegevus	Tegevus millal/ kelle poolt
KLUBI JA TREENING				
Kvalifitseeritud treenerite puudus				
Järelevalve puudumine				
Suuniste puudumine reisiridel jne				
Eale sobimatud treeningud ja koormused				
Sobimatu distsipliin				
PERSONAL				
Vahetult lastega töötavate sobimatute inimeste palkamine				
Treeneritele turvalisuse tagamise koolituse puudumine				
Tegevuses on ebakompetentsed või koolitatamata inimesed				
Klubiga seotud personalil, sealhulgas vabatahtlikel, puudub teadmine ja väljaõpe turvalisuse tagamisest				
Teised lastega kokku puutuvad täiskasvanud (klubi ametnikud ja külalised/vabatahtlikud)				
KAEBUSED JA DISTSIPLIIN				
Mõnede täiskasvanute ja eakaaslaste murettekitav käitumine				

Võimalik oht / mure põhjus	Juhtumise tõenäosus: madal/ keskmine/ kõrge (M/K/KÕ)	Konkreetne risk/mure, nt mis võib juhtuda	Vajalik tegevus	Tegevus millal/ kelle poolt
Organisatsioonisisestest kaebustest ja distsiplinaarmedetute puudumine				
Kaebustega ei tegeleta tõsiselt				
TEAVITAMISE KORD				
Teadlikkuse puudumine turvalisuse tagamise suuniste/juhiste kohta				
Puudub politseile, lastekaitsetöötajale teavitamise kord				
Selgete põhimõtete ja protseduuride puudumine				
Laps/täiskasvanud pole teadlikud, kuidas juhtumitest teavitada ja kellega rääkida				
RAJATISED				
Varustus halvas seisukorras/ohtlik				
Kontrollimatu juurdepääs laste riietusruumidele, tualettidele.				
Fotode tegemine, filmimine või salvestamine keelatud aladel				
Laste ja täiskasvanute ühiskasutatavad ruumid, nt riietusruumid, duširuumid				
TRANSPORT JA REISIMINE				
Transport tegevuspaikade/ treeningute vahel pole ohutu				
Taustakontrolli pole sõiduki juhtidele tehtud				
Puuduvad suunised reisimiseks ja väljasõitudeks (arstiabi, ööbimised, auto jagamine)				
ÜLDISED PROBLEEMID				
Tegevuste loata pildistamine ja salvestamine				
Sobimatu sotsiaalmeedia kasutamine ja sobimatu suhtlus alla 18-aastaste ja täiskasvanute või eakaaslaste vahel				
Füüsilise vägivalga ja vigastuste tolereerimine				
Üldised käitumisprobleemid				

2.3 Suunised: lapse turvalisuse tagamise kontaktisiku tähtsus ja vastutus

Lapse turvalisuse tagamise kontaktisiku roll on väga oluline, et igas vanuses ja võimekusega lapsed saaksid turvaliselt osaleda jalgpallis ja seda nautida. **Siiski ei tähenda see, et kontaktisikul lasub organisatsioonisiselt laste turvalisuse tagamise ainuvastutus. Kontaktisiku tähtsus on olla esmane ühenduslüli ning anda nõu,** toetada ja abistada organisatsiooni lapse turvalisuse tagamise korra rakendamisel ja sellega seotud toimingutes, sealhulgas juhtumitele reageerimisel. Selleks vajab kontaktisik juhtkonna toetust ja koostööd kõigi organisatsioonis ja selle heaks töötavate inimestega.

Olgugi et lapse turvalisuse tagamise kontaktisiku roll on oluline, ei tohi see talle olla liiga koormav. Juhtumi ilmnemisel tekib talle lisatööd, kuid enamasti on tema ülesandeks olla toetuseks ja nõuandeks kättesaadav. Eelistatult peaks organisatsioon määrama kontaktisikuteks vähemalt kaks inimest, nii et töökoormust saaks jagada ja kui üks neist puudub, on teine olemas.

Organisatsioon peab tagama, et kontaktisiku nimi ja kontaktandmed on kõigile organisatsiooni heaks töötavatele inimestele, samuti lapsevanematele ja lastele, teatavaks tehtud.

Lapse turvalisuse tagamise kontaktisiku vastutus

- Tegutseda kontaktisikuna ja olla esimene ühenduslüli lapse turvalisuse tagamises ja võtta organisatsioonis juhtpositsioon.
- Tagada, et töötajatele, vabatahtlikele ja teistele korraldatakse turvalisuse tagamise väljaõpe.
- Tagada, et töötajad, vabatahtlikud ja partnerid oleksid teadlikud lapse turvalisuse tagamise poliitikast ning sellega kaasnevatest kohustustest.
- Nõustada ja toetada töötajaid, vabatahtlikke ja partnereid lapse turvalisuse tagamise korra rakendamisel.
- Viia läbi riskianalüüse või vajadusel toetada teisi nende läbiviimisel.
- Tagada, et jalgpalliprogrammides, treeningutel ja tegevustes võetakse regulaarselt arvesse turvalisuse tagamise meetmeid.
- Kaardistada ja luua partnerlusi/kontakte kohalike asutuste ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega, kes on asjatundlikud lapse heaolu, tervise ja õiguskaitse tagamises, nii et teave oleks kättesaadav juhuks, kui tekib vajadus välise nõuande järele
- Tagada, et töötajad, treenerid, vabatahtlikud ja kõik sihtgrupid, samuti lapsed ja lapsevanemad oleksid lapse turvalisuse tagamise korraga tuttavad ning et see oleks kättesaadav.

- Tegutseda esmase ühenduslülina juhtudel, kui ilmneb väärkohtlemine, ning edastada juhtumid juhatusse ja kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöötajale ning vajaduse korral õiguskaitseasutusse.
- Osaleda vastavalt vajadusele lapse turvalisuse tagamise väljaõppel.
- Pidada juhtumite kohta täpset arvestust.
- Säilitada turvalisuse tagamise rakendamisplaan ja vastavalt nõudmisele teha iga aastane arenguaruanne.
- Esindada ja nõustada organisatsiooni turvalisuse tagamisega seotud küsimustes.

Soovituslikud oskused ja iseloomuomadused

- On valmis olema lapse turvalisuse tagamise kontaktisik
- Eelistatult turvalisuse või lastekaitse teadmiste ja kogemustega
- On valmis osalema lapse turvalisuse tagamise väljaõppel
- On oma organisatsioonis austatud ja autoriteetne, tema arvamusi väärtustatakse
- Hea suhtlemisoskusega nii täiskasvanute kui ka lastega
- Võime säilitada rahu, eriti kui laps vajab abi
- Võime lapsi mõista ja tagada, et nende vajadused ja huvid on kõigi tegevuste ja otsuste keskpunktis (lapsekeskne lähenemine)
- Oskus teha koostööd, et tagada lapse turvalisuse tagamise korra rakendamine, samuti olukordades, kui ilmneb turvalisuse rikkumise juhtum
- Pühendumine alaliidu väärtustele, laste turvalisuse tagamisele ja nende õiguste eest seismisele
- Võime pidada arvestust, nt väljaõppe, juhtumite kohta
- Võime töötada professionaalselt, konfidentsiaalselt ja püsivalt alal, kus võivad ilmne- da emotsionaalselt rõhuvad ja tundlikud probleemid ja juhtumid

2.4 Suunised: tark värbamine

Lastele mõeldud jalgpalliprogrammide maht ja kvaliteet ei eksisteeriks ilma töötajate ja vabatahtlike aja, oskuste ja pühendumiseta.

Õigete inimeste töötamine jalgpalliorganisatsioonis on lastele nauditava ja nende turvalisuse tagamist tõsiselt võtva keskkonna loomisel võtmetähtsusega. Täpselt nii, nagu võetakse tööle vaid vajaliku kvalifikatsiooniga treener, peaks veendumas, et inimesed, kes töötavad organisatsioonis ja selle heaks, sobivad tööks lastega.

Laste väärkohtlejad võivad mõnikord sihikule võtta sellised organisatsioonid, kus nad pääsevad lastele kergesti ligi. Isegi kui inimene ei tekita neile kahju, ei pruugi ta sobida lastega töötama vale temperamendi ja kannatlikkuse puudumise tõttu.

Meetmete rakendamine, et nii palgaliste töötajate kui ka vabatahtlike värbamine oleks lastele ohutu, edastab olulise sõnumi turvalisuse tagamisel. Samuti annab nende inimeste, kes võivad otsida võimalust laste väärkohtlemiseks, väljasõelumine märku, et organisatsioon on sellest riskist teadlik. See võib panna neid töökohale kandideerimisest loobuma. Värbamine pole siiski pingutustele vaatamata kunagi täiesti riskivaba.

Targa värbamise eesmärk on võtta kasutusele meetmeid, mis üheskoos vähendaksid vale inimese palkamise võimalusi.

Targa värbamise korra tutvustamine võib mõnikord olla ärevust tekitav ning mõned inimesed võivad tunda pahameelt, et organisatsioon soovib teha kontrolle. Kõige parem on seda selgitada kui toimingut, mida kõik organisatsiooniga seotud inimesed peavad järgima, ning et selles pole midagi isiklikku. Arukas inimene mõistab, et väärkas organisatsioon vajab kinnitust, et nende heaks töötavad inimesed on lastele ohutud. Kandidaatidele võib ka kinnitada, et laste turvalisuse tagamist võetakse tõsiselt.

Allpool olevas tabelis on ideid, kuidas töötajaid ja vabatahtlikke targalt värvata. Kõige olulisem on kasutada mitut erinevat lähenemisviisi, mitte loota vaid ühele.

Kõiki seaduses sätestatud värbamise ja töölevõtu reegleid tuleb järgida.

VÄRBAMISE JA VALIKU PROTSESS	
Kandidaadi kirjeldus	Kaaluge, milliseid oskusi ja teadmisi on lastega ohutult töötamiseks vaja, ning lisage need kirjeldusse. See sõltub ametikohast – ilmselgelt puutub treener lastega kokku rohkem ja vajab paremaid lastega töötamise oskusi kui administratiivne töötaja.
Reklaam	Lisage selge seisukoht organisatsiooni pühendumusest laste turvalisuse tagamisest igasse ametikoha reklaami.
Intervjuu küsimused	Lisage vähemalt üks lapse turvalisuse tagamist puudutav küsimus. Näidisküsimusi vaadake lisa I.

KOHTUMISE-EELNE ETAPP	
Eneseanalüüs	Kandidaadid peavad täitma ja allkirjastama sobivate omaduste hea tahte avalduse ja sealhulgas lisad, millega kinnitavad, et on lastega töötamiseks sobivad, ning annavad loa kontrollimiseks. <i>Vaadake hea tahte avalduse näidisvormi lisa II.</i>
Soovituskirjade kontrol	Esitada tuleks kaks ametialast soovitus. Sõltuvalt ametikohast, millele kandideeritakse, võib nende hulgas olla ka eelmine tööandja. Soovituskirju tuleb kontrollida otse soovitajalt, kasutades meiliaadressi või telefoni. <i>Näidisküsimusi vaadake lisa I.</i>
Identifitseerimise tõend	Kandidaadi isik tuleb kindlaks teha, kontrollides nende passi või isikutunnistust, kuna seksuaalkurjategijad võivad esitada valeinformatsiooni ning vale identiteedi, et töökoha saamist kindlustada.
Kvalifikatsiooni ja registreerimise kontroll	Avaldusse kirja pandud kvalifikatsioon ja ametialased registreerimised tuleb kindlaks teha, paludes originaalsertifikaate.
Taustakontroll / karistusregistri järelpäring	Otsus nõuda karistusregistri järelpäringut tuleb teha arvestusega, kas ametikoht eeldab kokkupuudet lastega. Kui taustakontroll on vajalik, tuleks seda taotleda isiku elukohariigist ning kui isik on töötanud välismaal, siis ka neist riikidest. Mõnedel riikidel on andmebaas kurjategijatest/inimestest, kes ei sobi lastega töötama. Kui andmebaas on olemas, tuleb seda kontrollida. Süüdimõistev otsus ei tähenda ilmingimata, et inimest ei tohiks palgata – see sõltub kuriteost, kuid süüdimõistev otsus lapse väärkohtlemises on piisav põhjus, et teda ei palgata.
KOHTUMISE-JÄRGSED MEETMED	
Käitumiskodeks	Kogu töökollektiiv: treenerid, kohtunikud ja vabatahtlikud ning kõik, kes on seotud jalgpalliprogrammide või -tegevustega, peavad allkirjastama käitumiskodeksi. Selle sisu tuleb selgitada, et nad seda täielikult mõistaksid. <i>Käitumiskodeksite näidisvormi vaadake lapse turvalisuse tagamise töökomplektist.</i>
Vastuvõtmine	Pärast uue töötaja ametikohale asumist tuleb ta võimalikult ruttu viia kurssi lapse turvalisuse tagamise korraga ja talle edas-tama lapse turvalisuse tagamise kontaktisiku nime ja kontak-tandmed.
Katseaeg	Ametikohale sobivuse hindamiseks saab kasutada katseaega, mille tingimused sõltuvad riigi seadusandlusest, kuid katseaeg peaks olema vähemalt kolm kuud.

LISA 2

Näidisküsimused

Lapse turvalisuse tagamise kohta käivad näidisküsimused intervjuu jaoks

Intervjuudel tuleb küsida vähemalt üks lapse turvalisuse tagamise küsimus. Allolevad küsimused on näidised. Pidage meeles, et kui kandidaat ei ole tuttav organisatsioonis kehtiva lapse turvalisuse tagamise korra ja käitumiskodeksiga, ei pruugi ta vastuste-

le n-ö õigesti vastata. See ei olegi oluline; testitakse tema suhtumist laste turvalisuse tagamisse.

- *Kas olete varem töötanud organisatsioonis, kus on kehtestatud käitumiskodeks? Kui jah, siis mil moel mõjutas see teie ja kogu meeskonna tööd?*
- *Kas saaksite tuua mõne näite ohtlikust või vastuvõetamatust käitumisest lastega jalgpallitegevuste ajal?*
- *Võite oma töö ajal lastega kokku puutuda. Mis tundeid see teie tekitab? Kas on mõni vanusegrupp, kellega koos olles end rohkem või vähem mugavalt tunnete?*

Kui küsida kandidaatidelt tugevate eelistuste kohta järelküsimusi, aitab see teil välja selgitada, kas on põhjust muretsemiseks.

- *Kas olete varem töötanud / olnud vabatahtlik sellises ametis, kus teil oli kokkupuude lastega? Mis teile selle juures meeldis? Mis oli teie jaoks keeruline?*
- *Kui oleksite mures teise täiskasvanu tegude või käitumise pärast lastega, kuidas käituksite?*
- *Mida olete teinud, kui kolleeg või sõber on eksinud reegli, korra või käitumiskodeksi vastu?*
- *Kui näeksite lapsevanemat või meeskonnaliiget lapse peale karjumas, mida teeksite?*
- *Milliseid imetlusväärseid omadusi olete näinud teistel, eriti seoses lastega töötamisel või laste eest hoolitsemisel?*
- *Milline on teie arvates laste ja noorte jaoks hea eeskuju jalgpallis?*
- *Kui kuulete, et grupp lapsi on teistest lastest riietumise ajal riietusruumis pilte teinud ja need interneti postitanud, siis kuidas reageeriksite? Mida teeksite?*

Näidisküsimused, mida taustakontrolli ajal küsida

Kuna mõnikord on keelatud distsiplinaarküsimusi organisatsiooniväliste inimestega arutada ning esitada üksikasju, mis töötajat negatiivses valguses näitavad, võib olla keeruline küsida soovijatalt otsekoheseid küsimusi ja saada ka selliseid vastuseid. Seetõttu tuleb tähelepanu pöörata sellele, kuidas küsimustele vastatakse (nt kõhklus, vastumeelsus vastata).

Oluline on selgitada, et ametis võib kandideerija kokku puutuda lastega.

Soovituslikud küsimused

- *Kas teate ühtegi põhjust, miks peaksime olema mures selle kandidaadi käitumise pärast lastega?*
- *Kuidas kirjeldaksite kandidaadi iseloomu?*
- *Kas selle aja jooksul, mil kandidaati tunnete, on miski pannud teid arvama, et ta ei sobi tööks lastega?*
- *Kas rõõmustaksite selle üle, kui kandidaat taas töötaks teie organisatsioonis/lastega?*

LISA 3

Kandidaadi kinnituse vorm

Kõik vahetult lastega töötavad kandidaadid peavad täitma selle vormi.

[Organisatsiooni nimi]

Kandidaadi nimi

Ametikoht, millele kandideeritakse

1. Kas teie üle on kunagi peetud kriminaal- või muu kohtumenetlust seoses laste turvalisuse ja heaoluga? See hõlmab süüdimõistmist kohtus ja politsei noomitusi või hoiatusi? JAH / EI

Kui jah, palun täpsustage:

2. On teil kunagi palutud organisatsioonist lahkuda või lõpetatud tööleping lastega käitumise või nendesse suhtumise pärast? See hõlmab distsiplinaarmenetlust, lastega töötamise õiguse ära võtmist ja muid sanktsioone. JAH / EI

Kui jah, palun täpsustage:

3. Kas on põhjus muretseda, et te ei sobi tööks lastega? JAH / EI

Kui jah, palun täpsustage:

Avaldus

Kinnitan, et esitatud informatsioon on õige ja täielik. Olen sobivate omadustega ning ei tea ühtegi põhjust, miks ma alla 18-aastaste lastega töötamiseks ei sobi.

Kinnitan, et annan oma nõusoleku [organisatsiooni nimi] taustakontrolli tegemiseks ja soovitude hankimiseks, mis võivad tagada, et olen sobilik tööks lastega.

Allkiri:

Kuupäev:

2.5 Näidisvorm: käitumiskoodeks klubi ametnikele, varustajatele, koostööpartneritele, vabatahtlikele

Käitumiskoodeksid on olulised, kuna need sätestavad ootuspärase käitumise. Need on enamasti kui nimekiri sellest, mida võib teha ja mida mitte; need on ühise nõusolekuga vastuvõetavad käitumismustrid, mis aitavad luua ja säilitada lastele positiivse, lõbusa, nauditava ja turvalise keskkonna.

Käitumiskoodeksi näidisvorm on antud soovitusena. Võite vastavalt oma kontekstile kassata teisi teemasid, mida vajalikuks peate.

Käitumiskoodeks

Käitun alati spordimehelikult ning olen lastele eeskujuks järgmiselt:

- austan alati kõigi mängus osalejate õigusi, väarikust ja väärtust, olenemata nende vanusest, rassist, nahavärvist, rahvusest, rahvuslikust või sotsiaalsest päritolust, jõukusest, sünni- või mistahes muust staatusest, seksuaalsest orientatsioonist või mistahes muust põhjusest;
- pean kinni reeglitest ja hoian au sees sportlikku mänguvaimu.
- edendan ausat mängu ja hindan kõrgeid käitumisstandardeid;
- ei kasuta ega luba mitte kunagi haavavat, solvavat või väärkohtlevat käitumist või kõnepruuki;
- olen alati laste pingutuste osas toetav ja väärtustan enamasti kui vaid võitmist.

Töötades alla 18-aastaste lastega, ma:

- järgin lapse turvalisuse tagamise korda ning sean laste heaolu, turvalisuse ja rahulolu eesiplaanile;
- takistan mistahes kiusamist laste seas;
- pakun kõikidele lastele võrdseid võimalusi;
- ei alanda ega halvusta lapsi või nende pingutusi jalgpallimängus ega -treeningutel;
- ei peibuta ega kasuta last ära isikliku või rahalise kasu saamiseks;
- ei astu seksuaalsuhtesse ühegi alla 18-aastase mängijaga ega tee talle seksuaalse alatooniga märkust;
- ei luba ühtegi verbaalset, füüsilist või seksuaalselt provokatiivset mängu või sobimatut puudutamist lastega ega võta neist osa;

- tagan, et kõik tegevused sobivad laste võimete ja vanusega;
- töotan koos teistega (nt arstid, füsioterapeudid) iga mängija parimate huvide nimel;
- ei kasuta iial füüsilist väärkohtlemist ega karistamist;
- tagan alati lastele nõuetekohase järelevalve ning turvalise turniiride ja väljasõitude korralduse, see tähendab ka, et täiskasvanud ei jaga lastega tubasid;
- austan laste privaatsust, näiteks ei sisene ilma loata duši- ja riietusruumidesse ning ei paku lastele abi isikliku hooldusega, mida nad on võimelised ise tegema;
- tagan, et mistahes hooldus, nt füsioteraapia, toimub pigem valvatud keskkonnas kui privaatsealt;
- väldin koos lastega vaba aja veetmist teistest eemal olles;
- ei kasuta sotsiaalmeediat sobimatult lastega suhtlemisel - ei privaatsõnumites ega kommentaari või jaga pilte, mis võiksid nende heaolu ohustada või neile kahju põhjustada;
- ei postita pilte või muud teavet lastest ega nende peredest enda ega klubi/liidu sotsiaalmeedia kontodel ilma asjasse puutuvate laste ja nende vanemate loata;
- jagan iga muret laste turvalisuse ja heaolu pärast lapse turvalisuse tagamise kontaktisikuga või kui teda pole määratud, siis juhatusega.

Mõistan, et koodeksi mittejärgimine võib kaasa tuua meetmeid, mille hulka kuuluvad töölt eemaldamine, litsentsi kaotamine, vallandamine ja pöördumine lastekaitseasutustesse või politseisse. Koodeksi allkirjastamisega kinnitan, et minu sobimises lastega ja jalgpallis töötamises pole põhjust kahelda, mul puuduvad süüdimõistmised ja süüdistused laste väärkohtlemises.

Nimi:

Kuupäev:

Allkiri:

2.6 Näidisvorm: käitumiskoodeks lapsevanematele

Käitumiskoodeksid on olulised, kuna need sätestavad ootuspärase käitumise. See on enamat kui nimekiri sellest, mida võib teha ja mida mitte; see on ühise nõusolekuga vastuvõetav käitumismuster, mis aitab luua ja säilitada lastele positiivse, lõbusa ja turvalise keskkonna.

Käitumiskoodeksi näidisvorm on antud soovitusena. Klubid ja organisatsioonid võivad kaasata teisi teemasid, mida nad vastavalt oma kontekstile oluliseks peavad.

Käitumiskoodeks lapsevanematele

Lapsevanemana panustan lastele jalgpallimänguks turvalise ja lõbusa atmosfääri loomisse järgmiselt:

- teen koostööd ja austan kõiki mänguga seotud isikuid;
- edendan ausat mängu ja kõrgeid käitumisstandardeid;
- nõustun kõigi jalgpallikohtunike tehtud otsustega;
- ei kasuta ega salli mitte kunagi haavavat, solvavat või väärkohtlevat käitumist või kõnepruuki ühegi mängija või kohtuniku suhtes;
- kiidan pingutuste ja osalemise eest, mitte ei keskendu vaid sooritusele ja tulemustele;
- pööran tähelepanu lapse tervislikule ja tasakaalustatud toitumisele ning piisavale puhke- ja uneajale;
- ei salli ega julgusta mistahes kiusamist;
- ei alanda ega halvusta lapsi või nende pingutusi jalgpallimängus või treening-sessioonil ega süüdistata last mängu kaotamise pärast;
- ei karista füüsiliselt ühtegi last;
- austan laste privaatsust, näiteks ei sisene riietusruumidesse ilma teeneriga kokku leppimata;
- pööran tähelepanu lapse tervislikule ja tasakaalustatud toitumisele ning piisavale puhke- ja uneajale;
- hoidun oma sotsiaalmeedia kontodel sobimatutest postitustest, mis puudutavad laste ja nende perede piltide ja kommentaaride postitamist, ilma asjasse puutuvate laste ja nende vanemate loata
- väljendan iga muret oma või mõne teise lapse turvalisuse ja heaolu kohta treenerile

ja/või lapse turvalisuse tagamise kontaktisikule või kui teda pole määratud, siis juhatausele;

- hoian end kursis minu lapsega seotud kõigi probleemide või muredega, samas on mul õigus eeldada, et minu muredega tegeletakse asjakohaselt.

Nimi:

Kuupäev:

Allkiri:

2.7 Nädisvorm: käitumiskoodeks noormängijale

Noormängijate käitumiskoodeks on mõeldud suuniseks. Eelistatult peaks ka lastega läbi arutlema, milline on vastuvõetav käitumine, sest nad järgivad reegleid suurema tõenäosusega siis, kui nende loomises on ise osalenud. Eeskirja saab kasutada nii õõbimistega kui ka päevastel väljasõitudeil. On soovituslik teha ka käitumiskoodeks noormängijale igapäevaseks tegutsemiseks klubis.

LISA 4

Käitumisjuhised noormängijale

- Suhtu treeneritesse, klubi- ja meeskonnakaaslastesse, vastasmängijatesse, kohtunikesse, klubi töötajatesse ja abelistesse, lastevanematesse ning kõikidesse jalgpallipere liikmetesse austuse ja viisakusega. Kohtudes tervita neid alati esimesena!
- Hoi oma meeskonna ja klubi mainet ning head nime. Räägi ja käitu alati viisakalt.
- Kuula alati oma treenerit ning tema juhiseid, täida need täpselt ja sõnakuulelikult.
- Keskendu treeningute ajal täielikult oma tegevusele. Pinguta igas olukorras maksimumselt ning anna endast alati parim.
- Jalgpall on meeskonnamäng! Julgusta ja toeta oma meeskonnakaaslast.
- Anna endast igas olukorras parim, et meeskonnal läheks hästi!
- Tule treeningule ja mängule alati õigeaegselt. Juhul kui Sul pole võimalik treeningul või mängul osaleda, siis teavita aegsasti oma treenerit.
- Suhtu staadionisse kui oma teise kodusse, hoi puhtust ja korda. Ära sõida jalgpalliväljakul rula, jalgratta, tõukeratta ega tasakaaluliikuriga. Suhtu lugupidavalt muruväljakusse ning hoi seda seda.

- Treeningule minnes või sealt tulles kasuta alati kõnniteid või liigu mööda väljaku äärt. Ära kunagi jaluta üle jalgpalliväljaku.
- Kanna treeningute, mängude ja klubi ürituste ajal alati uhkusega (*KLUBI NIMI*) varustust. Hoia oma jalgpallivarustus puhas ning laitmatus korras. Treeningule või mängule tulles võta kõik vajalikud asjad kaasa ning koju minnes ära unusta oma varustust staadionile.
- Osale aktiivselt maskotilapse, pallilapse, kandraami kandja või vabatahtliku abilisena klubi tegemistes. Suhtu sellesse kui võimalusse vahetult suure jalgpalli sees olla, tippmänge lähedalt näha ning oma ala meistritelt õppida.
- Mängi alati ausalt ja Ausa Mängu vaimus! Aus kaotus on parem kui vääritu võit!
- Pööra tähelepanu tervislikule toitumisele ning piisavale puhke- ja uneajale. Kasuta nutitelefoni ja mängukonsoole mõõdukalt.
- Juhul kui Sul tekib oma treeneri või mõne meeskonnakaaslasega tugev vastuolu, Sind kiusatakse trennis või Sul on mõni mure, mida treeneriga ei saa jagada, siis pöördu julgelt klubi tugisikute poole, nende kontaktid leiad klubi kodulehelt. Pea meeles, et vajadusel on Sul alati võimalik oma murega pöörduda Eesti Jalgpalli Liitu, lastekaitse@jalgpall.ee või www.lasteabi.ee
- Pea meeles, et JALGPALL ON AINULT MÄNG!

Käitumiskoodeks reisidel/välisturniiridel

Väljaspool koduklubi toimuvatele mängudele ja turniiridele reisimine peaks laste ja noorte jaoks olema nii turvaline kui ka nauditav.

Osalen [*SISESTAGE ÜRITUSE/REISI NIMI*] ning mõistan ja nõustun järgnevaga:

- Minu turvalisuse ja heaolu eest vastutavad täiskasvanutest saatjad ajavahemikul, mil oma vanemate hoole alt lahkun kuni koju tagasi jõudmiseni.
- Järgin kogu väljasõidu ajal täiskasvanud saatjate juhiseid ja nõuandeid.
- Kui ma mingil põhjusel ei saa meeskonnale või grupile järgneda, küsin täiskasvanud saatjatelt luba ning annan oma asukohast teada.
- Majutus on eelnevalt kokku lepitud ja toad jagatud. Ma ei maga ilma loata mitte üheski teises toas.
- Olen õigeaegselt kohal kõigil koosolekutel ja tegevustes.
- Järgin oma heaolu huvides kehtestatud reegleid, sealhulgas
 - ei tarbi alkoholi,
 - ei tarbi uimasteid,
 - ei suitseta.

- Ütlen täiskasvanud saatjatele, kui mind midagi häirib või kui mul on mure enda või teise lapse turvalisuse pärast.
- Ütlen täiskasvanud saatjatele, kui vajan midagi, et üritusest osa võtta.
- Austan teiste laste osalemist, aitan neid ja käitun spordimehelikult. Näitan head eeskujut: ei joo alkoholi, ei tarvita uimasteid, ei kasuta ropendavat, rassistliku, homfoobset või muul moel diskrimineerivat kõnepruuki.
- Austan iga osaleja ja teiste seotud isikute õigusi, väärikust ja väärtushinnanguid ega kasuta verbaalset, füüsilist või seksuaalselt provokatiivseid žeste ega kõnepruuki. Ma ei löö ega ründa füüsiliselt ühtegi ürituses osalejat ega käitu mingil viisil, mis võiks teisi lapsi häbistada, alandada, halvustada või alandada või mida võib pidada kiusamiseks.

Mina,, olen lugenud ja saan aru kokkulepitud käitumiskoodeksist. Järgin seal kirja pandud reegleid [*SISESTAGE ÜRITUSE/REISI NIMI*] ning mõistan, et kui reegleid rikun, teavitatakse sellest mu vanemaid ning mul võidakse paldada ürituselt varem lahkuda.

Allkiri:

Kuupäev:

Nõustun/ei nõustu osalema üritusega seotud meediakajastustes, sealhulgas oma pildi ajalehtedes ja veebis avaldamisega. Mõistan, et isegi kui ma ei nõustu, saan siiski tegevusest osa võtta.

Allkiri:

Kuupäev:

Olen tutvunud ja nõustun

Lapsevanem või seaduslik hooldaja

Allkiri:

Kuupäev:

2.8 Näidisvorm: vanemate nõusoleku vorm

See on näidisvorm, et saada lapsevanematelt nõusolek oma laste osalemiseks tegevustes ja reisidel või meediakajastustes.

Vanemate nõusoleku vorm

[KLUBI-ORGANISATSIOONI NIMI] organiseerib [SISESTAGE ÜRITUSE NIMI] ja teie laps on kutsutud seal osalema. Vajame teie nõusolekut ning olulist informatsiooni, et tagada, et teie laps saaks osaleda turvaliselt ja tema heaolu oleks kaitstud. Kogu informatsiooni hoitakse konfidentsiaalsena ja seda jagatakse vaid nende täiskasvanutega, kes tagavad teie lapse eest õige hoolitsemise.

Üks või mitu täiskasvanut saavad teie last alates teie hoole alt lahkumisest kuni koju jõudmiseni ning nad vastutavad teie lapse turvalisuse ja heaolu eest. Teie lapselt oodatakse samuti kokkulepitud käitumiskodeksi järgimist, et tagada tema turvalisus. Kui ta seda ei tee, võidakse teiega ühendust võtta ning paluda lapsele järele tulla.

Palun märkige ja täitke vastavalt

Mina/meie, (lapsevanema(te) nimi) annan/anname nõusoleku minu/meie lapse (lapse nimi) reisimiseks ja osalemiseks [ÜRITUSE NIMI JA KUUPÄEVAD].

Mina/meie annan/anname loa, et (täiskasvanud saatja nimi) vastutab reisi ajal minu/meie lapse eest ning võtab vastu otsuseid, kui tekib hädaolukord või laps vajab arstiabi kuni ajani, kui meiega ühendust saadakse.

Palun märkige vastavalt

☐ Mina/meie annan/anname oma nõusoleku oma lapse osalemiseks meediakajastuses, mis võivad sisaldada pildistamist, filmimist, video- ning helisalvestusi ja teisi salvestamise vorme ning võivad ilmuda trükimeedias või veebis.

☐ Mina/meie EI ANNA oma nõusolekut meie lapse osalemiseks meediakajastustes.

LAPSEVANEMATE KONTAKTANDMED

Nimi: Mõni teine kontaktisik:

Telefoninumber: Nimi:

Aadress: Telefoninumber:

Kui olete mures oma lapse turvalisuse või kaitse pärast, võtke ühendust [SISESTAGE NIMI JA KONTAKTNUMBER].....

2.9 Näidisvorm: meditsiiniline vorm

See informatsioon tuleb ära täita enne, kui laps läheb reisile või ööbimisega üritusele. Seda peab hädaolukorra tarbeks hoidma täiskasvanud saatja käes konfidentsiaalselt.

Mõnes riigis ei tohi lastele ravimeid anda keegi peale meditsiinitöötaja ja sellisel juhul tuleb seda vormi kasutada kontaktandmete ja põhiteabe edastamiseks, mille saab hädaolukorra puhul edastada haiglale.

Klubid/organisatsioonid peavad kontrollima sihtkohariigis arstiabi andmisega seotud seadusandlust ning seda, kas täiskasvanud saatjad võivad anda lapsele käsimüügi-ravimeid.

Meditsiiniline vorm

LAPSE NIMI:	
Sünnikuupäev:	Isikukood:
Teadaolevad allergiad (nt toidud, putukahammustused, ravimid):	
Tarbib hetkel ravimeid: ☐ Ei ☐ Jah Kui jah, siis märkige millist tüüpi ja millises doosis: Palun esitage retseptide koopiad ning piisavalt ravimeid kogu reisile kuluvaks ajaks.	
Kõik praegused haigused, nt astma, epilepsia, erivajadused, madal vererõhk, diabeet, soodumus migreeni/minestamise/pearingluse tekkeks, depressioon/ärevus:	
Kõik varasemad operatsioonid ja haiglaravid:	
Kindlustusfirma nimi: Kindlustuslepingu number:	
Kas on veel midagi, mida täiskasvanud saatja ja ürituse korraldajad peaksid teadma, et tagada teie lapse ohutus, kaitse, heaolu ja võimalus täielikult osaleda:	

Lapsevanema nõusolek

Palun märkige allpool, kui annate või ei anna nõusolekut lapsele käsimüügiravimite andmiseks kergemete tervisehäirete raviks, näiteks pea- ja kõhuvalud. Tõsisemate haiguste puhul viiakse teie laps kvalifitseeritud arsti juurde.

☐ Mina/meie annan/anname oma nõusoleku, et laps võib vajadusel võtta käsimüügiravimeid, näiteks ibuprofeeni, paratsetamooli, aspiriini.

☐ Mina/meie EI ANNA oma nõusolekut, et võiks võtta mistahes ravimeid ükskõik milliste tervisehäirete raviks.

Kuupäev:

Lapsevanema/seadusliku hooldaja nimi

Perekonnanimi ja eesnimi:

Allkiri: Sünnikuupäev:

Perekonnanimi ja eesnimi:

Allkiri: Sünnikuupäev:

2.10 Suunised: riietusruumide privaatsus ja ohutu kasutamine

Eelistatult peaksid klubid/organisatsioonid välja töötama riietustuumide ja dušide kasutamise korra, et vähendada nii laste omavahelisi kui ka täiskasvanute-poolset väärsti käitumist või väärkohtlemist. Neil aladel on lapsed eriti haavatavad, kuna nad on poolalasti ning võrreldes ülejäänud ajaga valvatakse neid vähem.

Üldised suunised

1. Kontrollige, millised ruumid on saadaval ning kas need on mõeldud ainult lastele kasutamiseks või jagamiseks avalikkuse ja täiskasvanutega.
2. Kui ruume kasutavad samaaegselt nii täiskasvanud kui ka lapsed, peab seal olema ligipääs eraldi riietumis-, duši- ja tualetialale. Kui seda pole, on nõutud täiendav järelevalve või palutakse lastel riietuda enne saabumist.
3. Poistele ja tüdrukutele peavad olema eraldi riietusruumid.
4. Kui laps tunneb avalikult riide vahetamisel või pesemisel ebamugavust, ei tohi teda survestada, et ta seda siiski teeks.
5. Täiskasvanud töötajad ja vabatahtlikud ei tohi samades ruumides riietuda ega pesta samal ajal kui lapsed ega tohi mitte mingil juhul olla laste ees alasti.
6. Vabatahtlike ja töötajate mobiiltelefonide või videosalvestuse võimekusega varustuse kasutamine peab riietusruumides olema keelatud. Lapsi peaks innustama telefon mitte kasutama ja selles saab kokku leppida käitumiskodeksis. Kui lastel on lubatud telefone kasutada, tuleb neid informeerida selle turvalisest ja vastuvõetavast kasutusest.
7. Lapsevanemaid tuleks veenda riietusruumidesse mitte sisenema, juhul kui see pole ilmtingimata vajalik. Sellisel juhul võib riietusruumi siseneda vaid lapsega samast soost vanem ning eelnevalt peab ta treenerit sellest teavitama. Vähemalt üks lapsega samast soost treeningmeeskonna liige peab lapsevanemat saatma.
8. Täiskasvanud töötajad ja vabatahtlikud, eriti vastassoost, ei tohi viibida riietusruumides, kui lapsed on alasti.

Olukordades, kus lapsed peavad jagama ruume täiskasvanutega, saab riske vähendada järgmiselt:

- kokku leppida laste jaoks eraldi aeg või koht;
- organiseerida n-ö võistkonna ala, kus selle liikmed koos riideid vahetavad;

Järelevalve

Kui laste ja täiskasvanute riietusruumi ühine kasutamine on vältimatu, peab vähemalt kaks lastega samast soost töötajat või vabatahtlikku rühma valvama. On oluline, et töötajad ja vabatahtlikud püüaksid hoida tasakaalu täiskasvanu järelevalve ja laste privaatsuse vahel. Näiteks pole vaja lapsi duši all jälgida.

Järelevalvatajad peaksid olema teadlikud mistahes kiusamisest ja sellest, kui lapsed kasutavad riietusruumis piltide tegemiseks mobiiltelefone. Mõlema rikkumise puhul tuleb lastega rääkida ja teavitada treenerit või lapse turvalisuse tagamise kontaktisikut, et tõsta nende teadlikkust.

Lapsevanemad võivad olla järelevalvatajateks nii oma kui ka klubi/liidu nõusolekul teistele lastele. Teiste lapsi valvates on oluline, et lapsevanemad oleksid allkirjastanud ning mõistnud kõigi töötajate ja vabatahtlike üldist käitumiskodeksit.

2.11 Suunised: järelevalve tegevustel ja reisidel, sealhulgas ööbimistel

Väljaspool koduklubi toimuvatele mängudele ja turniiridele reisimine peaks laste jaoks olema nii turvaline kui ka lõbus.

Lapsevanemad ja hooldajad muretsevad sageli, kui lapsed on ära, kuid hoolikas planeerimine ja ettevalmistus peaks aitama neid muresid leevendada ja näitama, et laste vajaduste ning väljasõidu võimalike ohtudega on arvesatud.

Järgmised juhised aitavad rakendada õigeid turvalisuse tagamise meetmeid.

Järelevalve nõuded

Vastavalt laste vanusele ja arvule otsustage vajalik järelevalve vajadus. Reeglitega on paika pandud minimaalne täiskasvanute arv laste kohta.

Mida nooremad lapsed, aktiivsem tegevus või kaugem toimumiskoht, seda suuremat arvu täiskasvanuid on tavaliselt vaja, et lapsi turvaliselt valvata. Erivajadustega laste puhul võib vaja olla täiendavat järelevalvet.

Üldreeglina kehtivad järelevalve suhtarvud järgnevalt:

- lapsed vanuses 4–8 aastat – üks täiskasvanu iga kuue lapse kohta
- lapsed vanuses 9–12 aastat – üks täiskasvanu iga kaheksa lapse kohta
- lapsed vanuses 13–18 aastat – üks täiskasvanu iga kümne lapse kohta

Ööbimistega reisidel peaks olema kaasas vähemalt kaks täiskasvanut. Juhul kui midagi tõesti juhtub, näiteks laps tuleb viia haiglasse, saab teine täiskasvanu ülejäänud lapsi valvata. Kui olemas on mees- ja naissoost järelevaatajad, on oluline mõlema vastutus kokku leppida, nt järelevalve riietusruumides ja magamistubades.

Riskianalüüs

Laste äraviimisel oma tavapärasest keskkonnast väljaspool koduklubi toimuvatele jalgpallimängudele ja teistele sellega seotud tegevustele, eriti kui reis sisaldab ka ööbimist, on vajalik täiendav hool ja toetus. **Riskianalüüs** on soovituslik läbi viia iga kord, kui lapsed oma klubist väljaspool toimuvatele võistlustele või treeninglaagritesse viiakse. Riskianalüüsi näidisvormi leiab lapse turvalisuse tagamise juhendmaterjalist.

Riskianalüüsi eesmärk ei ole leida põhjuseid reisi ärajätmiseks! Eesmärk on võimalikke riske ette näha ja nende vältimiseks vajalikke samme teha. Näiteks ei pruugi hotelli asukoht olla laste jaoks turvaline ning kui see on ette teada, võib olla võimalik hotelli vahetada. See aitab tagada, et reis oleks turvaline ja lõbus. Oluline on meeles pidada, et kui reis või tegevus ei saa toimuda turvaliselt, tuleks see ära jätta.

Reisid ja ööbimised

Suunistes kasutatakse terminit „täiskasvanud saatja“. Nad võivad olla klubi/liidu töötajad, kuid nende hulgas võib olla ka lapsevanemaid ja teisi vabatahtlikke. Täiskasvanud saatja ei reisi isiklikes huvides, vaid on võtnud vastutuse turvalise ja lastele rõõmu pakkuva reisi tagamise eest.

Olulisem kõigis olukordades on see, **et lapsed on kaitstud**. Täiskasvanud saatjad peavad laste ja noorte eest hoolitsemisel arvestama nende vanuse ja küpsusega.

Täiskasvanud saatjatel on esmane vastutus laste turvalisuse ja hoolitsemise eest kogu reisi ajal. See algab siis, kui laps lahkub oma vanema/hooldaja juurest, ning lõpeb alles siis, kui ta on turvaliselt oma vanemale/hooldajale üle antud. Segaduse vältimiseks peab lapsevanematele olema täpselt selgitatud, millisel hetkel lõpeb vastutus nende lapse eest hoolitsemisel. Näiteks võib kokku leppida, et lapsevanemad tulevad lastele klubi juurde järele või tuuakse lapsed klubisse, kust nad ise edasi koju lähevad.

Parim lahendus on see, kui lapsevanemad saadavad oma lapsi reisidel ise. See aitab lapsevanematel tunda end osalisena klubist/liidust. Samuti vähendab see klubide/organisatsioonide vastutuskooormat ning lihtsustab reisi korraldamist.

Kõige parem oleks, kui enne ööbimistega reise toimuks koos lapsevanemate ja lastega koosolek, et sõlmida kokkuleppeid. Kui kokkusaamine ei ole võimalik, tuleks informatsioon edastada kirjalikult. Lapsevanematele tuleb anda saatjate kontaktnumbrid. Samuti võib paluda lastel allkirjastada käitumiskodeksi, et nad teaksid, mis neilt reisiril olles oodatakse.

Lapsevanemad peavad alati andma nõusoleku oma lapse osalemiseks ja edastama oma ja vajaduse korral arsti kontaktnumbrid. Nõusoleku ja arstliku info näidismvormid on lisatud sellesse dokumenti. Mõnes riigis võib olla seadusevastane, et keegi

peale arsti või tervishoiutöötaja lastele ravimeid manustaks. Klubid/organisatsioonid peavad välja selgitama, millised reeglid konkreetses asukohas kehtivad.

Täiskasvanud saatjate tähtsus

Lisaks käitumiskoodeksis sätestatule, vastutavad täiskasvanud saatjad ka järgneva eest:

- Laste turvalisuse ja heaolu tagamine. See tähendab eelnevalt riskianalüüsi täitmist, mis hõlmab ka transporti ja majutust.
- Lapsevanematega suhtlemine enne reisi ja vajadusel ka reisi ajal. Andma vanematele saatjate telefoninumbrid.
- Kõigi vajalike üksikasjade organiseerimine ja kinnitamine, nagu näiteks majutus, sihtkoht, programm, võistluse üksikasjad, komplektide ja varustuste nimekiri ja transport, sealhulgas veendumine, et sõidukid on ohutud ja kehtiva tehnöölevaatusega.
- Kontrollimine, et lapsevanemad ja lapsed oleksid allkirjastanud nõusoleku.
- Olema teadlik laste erivajadustest ja arstlikest nõuetest.
- Kontrollimine, et lastel oleksid kaasas isikut tõendavad dokumendid ja reisiks vajalikud load.
- Lastega koos olemine ja nende käikudega kursis olemine **kogu reisi aja**. Lapsi ei tohi jätta järelevalveta isegi mitte lühikeseks ajaks. See tähendab, et täiskasvanud saatjad ei tohi jätta lapsi öhtul üksinda hotelli.
- Lapsed ei tohi täiskasvanutega, sh pereliikmetega, grupi juurest lahkuda, välja arvatud juhul, kui selles on eelnevalt kokku lepitud ning vanemad on selleks loa andnud.
- Laste füüsilistest ja emotsionaalsetest vajadustest teadlik olemine ja vajadusel nende aitamine ja konsulteerimine.
- Veendumine, et lapsed ja noored saaksid suhelda teiste lastegruppidega, näiteks aidates tõlkida, kui lapsed räägivad vaid kohalikku keelt või esineb raskusi suhtlemisel.
- Lapsevanemate teavitamine hädaolukorra tekkimisel.
- Lapse turvalisuse tagamise kontaktisiku või juhatuse teavitamine murest laste turvalisuse, kaitse ja heaolu pärast või kui laps ära kaob.
- Lastele õige ravimi ja selle doosi manustamine, kui see on sihtkohariigis lubatud ning kui eelnevalt on antud lapsevanemate/hooldajate nõusolek.
- Lastel mittelubamine ööseks ühegi täiskasvanu (välja arvatud pereliikmete) tuppa ega magamine ühegi täiskasvanuga samas voodis.

Hädaolukorrad ja arstlikud hädaolukorrad

- Hädaolukorras tuleb esimesel võimalusel võtta ühendust lapse vanematega.
- Arstliku hädaolukorra korral tuleb otsida viivitamatut abi.

2.12 Näidisvorm: konkreetsed riskianalüüsid (tegevused)

Kuigi üldist riskianalüüsi tuleb läbi viia igal aastal, on kasulik see läbi viia enne iga ööbimisega reisi või turniiri, et arvestada tekkida võivate probleemidega.

Näidisvormis olevad üksused on vaid soovituslikud ning need tuleks ürituse sisu arvestades klubile/liidule sobivaks kohandada. Üldise riskianalüüsi puhul tuleb pärast ohtude hindamist kindlaks teha konkreetsed riskid lastele, näiteks et ei tekiks olukorda, kus laps saab reisil osaleda ilma vanemate loata. Iga risk/mure tuleb sõltuvalt selle tõenäosusest hinnata kas kõrgeks, keskmiseks või madalaks ja kokku leppida vajalik tegevus, millega riski hallata või vähendada. Kui riske ei saa ennetada ning need püsivad kõrged, peaksite kaaluma ürituse ärajätmist.

Pärast ürituse toimumist on kasulik riskianalüüs üle vaadata, et kaardistada võimalikud õppetunnid, mida saaks edasiste ürituste plaanimisse kaasata.

Mure ja ohud	Risk lastele	Riski tase: madal/ keskmine/ kõrge (M/K/KÕ)	Vajalik tegevus/ lahendus	Tegevus millal/kelle poolt	Tegevuse-järgne ülevaade / saadud õppetunnid
Nõusolekuvormid on allkirjastatud ja kätte saadud					
Piisavad järelevalve tasemed (järelevaataja-lapse suhtarvud)					
Käitumiskodeksid					
Reisikorraldused					
Riietusruumid/tualetid					
Hotelli ja majutuse asukoht, sealhulgas tubade jaotus					
Piiriületus ja tegevus-kohale sisenemise kontroll					
Turvalisuse tagamise kord, teadmine, kelle-ga ühendust võtta					
Kontaktandmed ja arstlik informatsioon					
Kohalikud meditsiini-asutused					

Suhtlus lapsevanematega nõusolekute ja korralduste osas					
Meediakajastuste nõusolekud ja heakskiidud					
Urituse spetsiaalsed suunised					

2.13 Suunised: kaitse ja turvalisus veebis

Fotod, filmid, videoklipid ja sotsiaalmeedia on suurepärane viis (jalgpalli)tegevuste propageerimiseks - neid saab kasutada saavutuste tähistamiseks, tegevuste edendamiseks ja inimeste kursis hoidmiseks. Filmimaterjali võidakse salvestada ka soorituse arendamise ja analüüsi jaoks.

Üldised põhimõtted

Mõelge hoolikalt, mida te sotsiaalmeedias postitate. Kindlasti ei tohiks sotsiaalmeedia lehtedel teha postitusi ega kirjutada kommentaare, mis võivad ohustada lapse heaolu, talle kahju põhjustada või tuua liidule/klubile kaasa halva maine.

Treenerid ja vabatahtlikud ei tohiks olla veebis „sõbrad“ oma meeskonna lastega, kasutades oma isiklikku sotsiaalmeedia kontot. Lastevanematele info edastamiseks mõeldud grupisõnumeid ega kirju ei tohiks saata oma isiklikult kontolt, vaid läbi klubi/liidu veebilehe või jututoa. See hoiab informatsiooni turvalise ja läbipaistvana ning on vähem tõenäoline, et kirjutatud tekstist valesti aru saadakse.

Veebi ei tohi kunagi postitada sõnumeid, pilte või videoid, mis on väärkohtlevad, diskrimineerivad või ühemõtteliselt seksuaalsed. Kogu suhtlus lastega peaks võimalusel käima lapsevanemate või hooldajate kaudu, välja arvatud juhul, kui pole teisiti kokku lepitud.

Kui on teada, et keegi lastest on saanud väärkohtlevaid, diskrimineerivaid või ühemõtteliselt seksuaalseid sõnumeid või postitusi, tuleb neist teavitada lapse turvalisuse tagamise kontaktisikut. Kui ükskõik mis seoses laste filmimise või pildistamisega või sotsiaalmeedia kasutusega tundub sobimatu, tuleb sellest teada anda. Meeles tuleb pidada, et kahtlust äratanud materjali EI TOHI saata kontaktisikule, kuna seda võidakse rahvusvahelise õiguse järgi käsitleda kuriteona. **Selle asemel tuleb kontaktisikut teavitada sellest, et selline materjal on saadud.**

Samuti ärge kustutage sõnumeid või muid materjale, kuni kontaktisikut on teavitatud, kuna need võivad olla vajalikud tõendusmaterjalid.

Meedia

Meedia kajastust jalgpalli kohta võib olla keeruline jälgida ja kontrollida, seda eriti juhitudel, kus klubid/organisatsioonid pole neid kutsunud. Kui meedia on siiski kohale kutsutud, saab edastada mõningad suunised, kuidas laste turvalisust tagada.

Juhised sisaldavad:

- veendumist, et lapsevanemad ja lapsed annavad nõusoleku kasutada endast tehtud fotosid/videosid ning juba eelnevalt meediale teada anda igast lapsest, kes oma nõusolekut andnud ei ole;
- teadvustamist, et organisatsiooni eesmärk on luua kõigi laste jaoks turvaline ja lõbus keskkond;
- selgitamist, et meedia ei teeks lastest pilte, mis on häirivad või solvavad, nt fotod/ videod lastest, kes pole riides;
- selgitamist, et meedia ei näitaks sisenemiskeeluga alasid;
- selgitamist, et meedia ei siseneks mingil juhul riietusruumidesse;
- selgitamist, et ei tohi avaldada laste isiklikku informatsiooni, näiteks aadresse.

EESMÄRK

3

TEADLIKKUSE
TÕSTMINE

Turvalisuse tagamise korra olemasolust laste kaitsmiseks ei piisa – seda tuleb igapäevaselt rakendada, et see saaks organisatsiooni kultuuri osaks.

Teadlikkuse tõstmisel laste turvalisuse tagamisel on oluline kommunikatsioon.

See hõlmab väljaõpet ja kõigi jalgpalliga seotud inimeste ühtset arusaama turvalisuse tagamise meetmetest ja põhimõtetest ning sellest, mida need nende klubi/liidu jaoks tähendavad.

Suhtlus ja teadlikkuse tõstmine on oluline neile, kes töötavad jalgpallis vabatahtlike ja töötajatena, kuid ka lastele ja lapsevanematele. Lapsed, lapsevanemad ja kogukonnaliikmed peavad olema teadlikud alaliidu pingutustest laste turvalisuse tagamisel ja olema kindlad, et probleeme võetakse tõsiselt. Lapsed ja lapsevanemad peavad teadma, millal muredest teada anda.

3.1 Informatsioon (UEFA ja EJL) e-õppe, kursuste ja mentorluse kohta

Turvalisuse tagamiseks ei piisa, kui organisatsioonis on olemas lapse turvalisuse tagamise kord ja tutvustatud ennetavaid meetmeid. Samuti on väärkohtlemise juhtumi korral vähe kasu tegevusplaani väljatöötamisest, kui keegi ei tea, kuidas väärkohtlemist ära tunda või kuidas oma muredest rääkida.

Selleks, et lapse turvalisust tagada, on oluline, et kõik jalgpalliga seotud isikud oleksid teema olulisusest teadlikud ning et neil oleksid vajalikud teadmised ning oskused.

Eesmärgi saavutamiseks on olulised infolehed, plakatid ja suunised, kuid kõige efektiivsem on väljaõpe. Eesti Jalgpalli Liit korraldab igal aastal turvalisuse teemal seminare ja koolitusi treeneritele, kohtunikele, töötajatele, klubide esindajatele ja kõigile jalgpalliga seotud huvilistele.

Et aidata liitudel/klubidel võimaldada väljaõpet, on UEFA välja töötanud veebikursuste sarja, mis vastab UEFA turvalisuse tagamise juhendmaterjalile. E-õppe koolitused on inglise, prantsuse, saksa ja vene keeles ning kajastavad vajalikku informatsiooni iga teema kohta interaktiivses vormis, analüüsides juhtumite stsenaariume koos lisainformatsiooni linkidega.

UEFA poolt praegu kättesaadavad E- õppekursused

Teadlikkuse tõstmine – kirjeldab turvalisuse tagamise kontseptsiooni, selle olulisust ning UEFA pühendumist turvalisuse tagamisele. Kuna tegemist on ettevalmistuskursusega, on soovituslik enne teiste e-õppe kursustega alustamist just sellega alustada. See sobib kõigile, kes on jalgpalliga seotud, sealhulgas ka lapsevanematele.

Kättesaadav aadressil www.uefa-safeguarding.eu/elearning-awareness

Turvalisuse tagamine treeneritele – on mõeldud spetsiaalselt treeneritele. Teadvustades, et neil on laste turvalisuse tagamises keskne osa, hõlmab see kursus teemasid, nagu näiteks väärkohtlemise märkide äratundmine, konkreetsed jalgpallikeskkonna riskiolukorrad lastele ning kuidas turvalisuse tagamise muredele reageerida.

Kättesaadav aadressil www.uefa-safeguarding.eu/elearning-coach

Turvalisuse tagamine töötajatele – sobib kõigile töötajatele ja vabatahtlikele, välja arvatud treeneritele, kes peaksid läbima erialakursuse. See hõlmab teemasid, nagu näiteks konkreetsed riskiolukorrad jalgpalliga seotud lastele ning kuidas turvalisuse tagamise juhtumitele reageerida.

Kättesaadav aadressil www.uefa-safeguarding.eu/elearning-staff

Turvalisuse tagamine kontaktisikule – on mõeldud neile, kes on määratud lapse turvalisuse tagamise kontaktisikuks. Tuginedes treeneri või töötajate e-õppe kursuse kaudu omandatud teadmistele, kajastab kooolitus kontaktisiku vastutusega seotud võtmeteemasid, näiteks millal on vajalik suunata juhtum välisesse asutusesse (sotsiaalteenuses, politsei) ning kuidas käsitleda olukorda, kus lapsed avaldavad, et neid on väärkoheldud.

Kättesaadav aadressil www.uefa-safeguarding.eu/elearning-csfp

EESMÄRK

4

KOOSTÖÖ JA JUHTUMITEST
TEAVITAMINE

Kuigi ennetavad tegevused (eesmärk 2) vähendavad lapse kahjustamise tõenäosust jalgpallikeskkonnas, võib siiski tekkida murettekitavaid olukordi. Sellisel juhul on oluline, et organisatsioon teaks, kuidas õigesti reageerida, ning tagada, et laps saaks õiget abi.

Neljas eesmärk keskendub turvalisuse tagamise muredele vastamisele ning jalgpalliväliste institutsioonide kaasamisele. Nendeks on sõltuvalt olukorrast politsei, lastekaitsetöötajad, sotsiaalteenused. Riiklikest ja kohalikest seadustest sõltub, kuhu juhtumitega tegelemine suunata ning millal ja kuidas peab kaasama lastekaitseastutusi.

Oluline on teada, kuidas juhtumitest teavitada ning see hõlmab ka vastavate juhiste olemasolu klubi/liiga sees ning vajadusel suunamist välistele asutustele. Samuti on vajadus tagada, et informatsiooni hoitakse konfidentsiaalsena ning andmed säilitatakse nii, et suunamisi saab järelkontrollida, et veenduda, kas kasutusele on võetud õiged meetmed.

4.1 Näidisvorm: juhtumite suunamine

See on suunamise näidisvorm, et teavitada väliseid organisatsioone, näiteks politseid või lastekaitseteenuseid turvalisuse tagamise juhtumist. Kui suunamine tehakse telefoni teel, tuleb alati järgnevalt täita ja saata suunamise vorm, et jääks ka kirjalik märg.

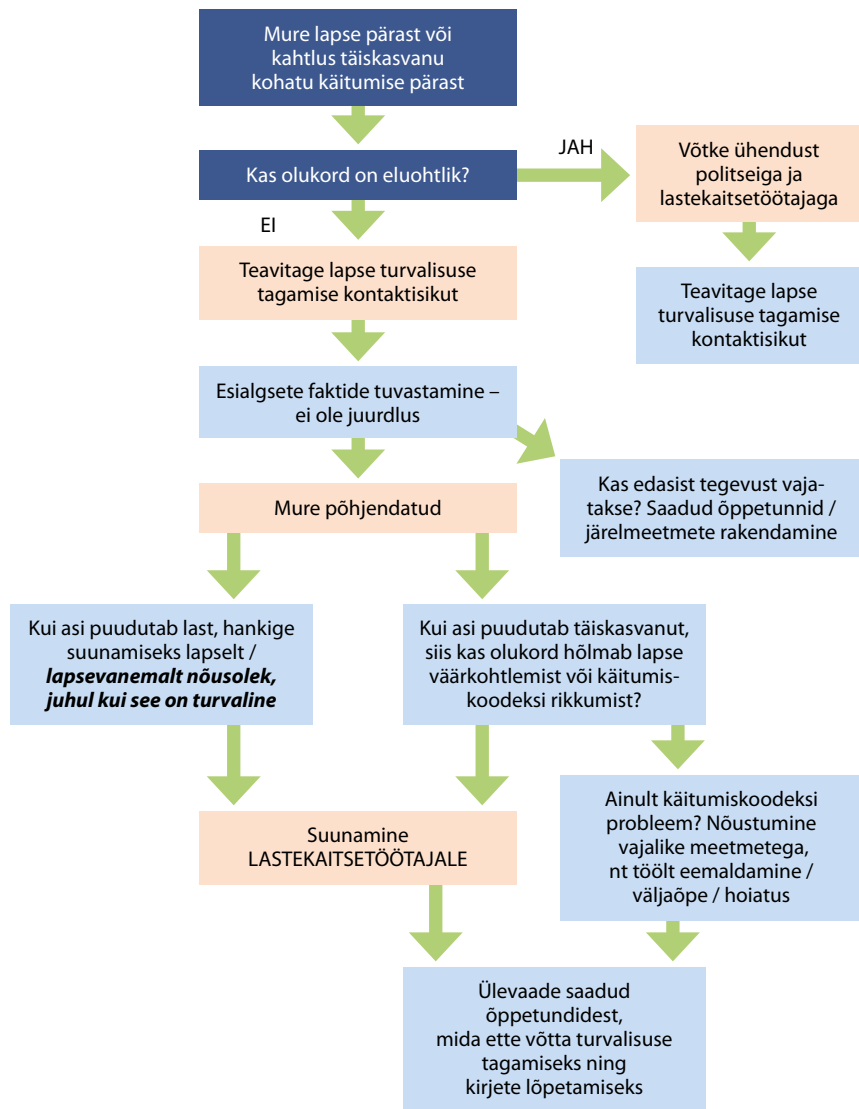
Pange tähele, et mõned asutused nõuavad suunamiste tegemisel kindla vormi kasutamist. Klubid/organisatsioonid peavad tegema koostööd oma piirkonna lastekaitsetöötajatega, politsei ja sotsiaalteenustega, et välja selgitada, kas suunamised tuleb teha mõnes kindlas vormis. Seda tuleb teha turvalisuse tagamise korra väljatöötamise ajal – sellega ei tohi oodata kuni suunamise vajaduseni.

Suunamise vorm: lapse turvalisuse tagamise mured

Suunamine puudutab: võimalikku väärkohtlemist või muret lapse turvalisuse ja heaolu pärast: ☐ JAH ☐ EI kahtlustus täiskasvanu suhtes: ☐ JAH ☐ EI	
Riskitase: ☐ Viivitamatu ☐ Kõrge ☐ Keskmine ☐ Madal	
Lapse/asjassepuutuva isiku andmed: Nimi: Vanus: Kontaktandmed:	Kas lapsel/asjassepuutuval isikul on mõni erivajadus?
Lapse vanemate / seaduslike hooldajate nimed ja kontaktandmed:	
Seda suunamise vormi täitva isiku ja organisatsiooni nimi: Suunamise kuupäev:	<i>Inimese ja asutuse nimi ja kontaktandmed, kellele suunamine on tehtud:</i>
Mis juhtus / mure põhjus:	
Kes veel juhtumist/murest teadlik on? Kas oli pealtnägijaid või oli veel keegi asjasse segatud – kui jah, esitage kontaktandmed	
Millist toetust või tegevust siiani on rakendatud?	
Kui see suunamine on tehtud lapse kohta, siis kas seda on arutatud lapse ja lapsevanematega? Kui jah, siis milline on nende nägemus? Kui ei, siis miks pole lapsevanemale teavitatud?	

4.2 Näidisvorm: suunamise juhend

Suunamise juhend on vajalik selleks, et juhtumite käsitlemine oleks selge. See tuleks kohandada vastavalt klubidele/organisatsioonide vajadusele ja viia riigis kehtivate seadustega kooskõlla.

EESMÄRK

5

TURVALISUSE TAGAMISE
TEGEVUSE MÕÕTMINE

Lapse turvalisuse tagamine on protsess. Kõike korraga teha pole võimalik ja isegi kui kasutusele on võetud kõik ennetavad turvalisuse tagamise meetmed, peab neid täiustama, et võtta arvesse muutusi jalgpallikeskkonnas.

Viies eesmärk keskendub vajadusele regulaarselt üle vaadata turvalisuse tagamise meetmete rakendamine. Et oleks lihtsam, järjestab UEFA põhimõtte järgi koostatud EJL juhendmaterjal põhilised sammud, millega jõuda pronksi, hõbeda ja kulla tasemele (vaadake [enesehinnangu vormi](#) leheküljel 21).

Regulaarne ülevaatamine annab ka võimaluse analüüsida tehtut ja välja tuua näiteid headest tavadest, mida saab teiste klubide/organisatsioonidega jagada.

5.1 Tegevusplaan ja analüüs

Tegevusplaan ja selle analüüs aitavad planeerida vajalikke tegevusi, et oleks tagatud väiksemadki lapse turvalisuse tagamise nõuded ning et turvalisuse tagamise korda veelgi rohkem arendada. Seda tuleb täita igal aastal, kuid üle vaadata regulaarselt (soovituslikult iga kuue kuu tagant). Tegevuste analüüsi enesehinnangu vormis peaks teavitama nõutud tegevustest.

Tegevusplaan põhineb kolmel tasemel

- PRONKS – nõutud on MIINIMUM
- HÕBE – keskmine
- KULD – ulatuslik turvalisuse tagamine

Võimaluste väljaselgitamiseks on allpool kujutatud erinevaid nõudeid suurematele klubide/ organisatsioonidele ja rohujuuretasandi organisatsioonidele. Ilmselt ei ole võimalik täita kõiki nõudmisi korraga, seega peaksid klubid ja organisatsioonid esikohale seadma need, mis võimaldavad täita ühe taseme korraga, alustades pronksiga ja lõpetades kullaga.

Tegevusplaani võib juurde lisada ka teisi tegevusi.

TEGEVUS JA ARENG				Plaani/ülevaate täitmise kuupäev: Plaani väljatöötamises osalesid:					
Tegevus	Rohujuuretasandi organisatsioonid			Teised klubid			Plaanid tulevaks perioodiks		
	Pronks	Hõbe	Kuld	Pronks	Hõbe	Kuld	Vajalik tegevus	Planeeritud tegevus	Kelle poolt/ millal
LAPSE TURVALISUSE TAGAMISE KORD (LTTK)									
LTTK täitmise kohustus									
LTTK on allkirjastatud ja heaks kiidetud									
LTTK on kooskõlas riigi seadustega									
LTTK on toodetud erinevates formaatides, nt lastele, lapsevanematele									
LTTK on välja töötatud / üle vaadatud koostöös lapsevanemate, laste ja töötajatega									
LAPSE TURVALISUSE TAGAMISE KONTAKTISIK									
Kontaktisik on määratud									
Kontaktisik on koolitatud									
Kontaktisiku kontaktandmeid jagatud									
Kontaktisikule on tagatud täiendkoolitus									
TÖÖTAMINE/VABATAHTLIKKUS									
Targa värbamise kord									
Taustakontroll viiakse läbi kõigile töötajatele vastavalt korrale									
Väljaõpe/suunised lapse turvalisuse tagamisest ja LTTK olemasolu kõigile töötajatele ja vabatahtlikele									
Täiendkoolitus on tagatud kõigile töötajatele/ vabatahtlikele lapse turvalisuse tagamise ja LTTK osas									

Tegevus	Rohujuuretasandi organisatsioonid			Teised klubid			Plaanid tulevaks perioodiks		
	Pronks	Hõbe	Kuld	Pronks	Hõbe	Kuld	Vajalik tegevus	Planeeritud tegevus	Kelle poolt/millal
Käitumiskodeksi on allkirjastanud töötajad/vabatahtlikud									
Käitumiskodeksi on välja töötanud töötajad/vabatahtlikud/ lapsed									
Konkreetsed käitumiskodeksid lastele ja lapsevanematele									
LASTE JA LAPSEVANEMATE KAASAMINE									
Lastele mõeldud suunised/väljaõppe lapse turvalisuse tagamise kohta									
Lapsevanematele mõeldud suunised/väljaõppe lapse turvalisuse tagamise kohta									
Lapsesõbralikus formaadis toodetud lapse turvalisuse tagamise osas teadlikkust tõstvad materjalid									
Lapsevanemate allkirjastatud käitumiskodeks lapsevanematele									
Laste välja töötatud ja allkirjastatud käitumiskodeks									
Lapsed ja lapsevanemad teavad, kuidas kontaktisikuga ühendust võtta / muresid tõstatada									
PARTNERITE JA VARUSTAJATE KAASAMINE									
LTTK on hõlmatud partnerluse suhetesse ja varustajate lepingutesse									
Partneritele ja varustajatele mõeldud teadlikkuse tõstmine/väljaõpe									
OHUTULT TÖÖTAMINE									
Tehtud üldine riskianalüüs									

Tegevus	Rohujuuresandi organisatsioonid			Teised klubid			Plaanid tulevaks perioodiks		
	Pronks	Hõbe	Kuld	Pronks	Hõbe	Kuld	Vajalik tegevus	Planeeritud tegevus	Kelle poolt/millal
Tehtud tegevuste riskianalüüs									
Selge protsess tegevuste ärajätmiseks ohutuse puudumisel									
Lapsevanemate ja laste allkirjastatud nõusoleku vormid									
Õõbimisega väljasõitude ja järelevalvega seotud kord									
Tehnoloogia ja sotsiaalmeedia kasutamisega seotud kord									
Riietus- ja duširuumide ohutu kasutamise suunised									
Meditatsioonilise vormi olemasolu									
Meediakajastusega seotud toiming									
Kord on välja töötatud koostöös lapsevanemate ja lastega									
MUREDELE REAGEERIMINE JA TEISTEGA KOOS TÖÖTAMINE									
Suunamise juhendi olemasolu									
Asutuste nimed ja kontaktandmed, kellele juhtumeid suunata, on kaustas/saadaval leitavad									
Koostöölastused/kokkulepped institutsioonidega teavitamise protseduuride kohta									
On olemas nimekiri asutustest, et saada nõu turvalisuse tagamisel									
Murede/suunamiste kirjed on salvestatud ja hoiustatud turvaliselt/konfidentsiaalselt									

Tegevus	Rohujuuretasandi organisatsioonid			Teised klubid			Plaanid tulevaks perioodiks		
	Pronks	Hõbe	Kuld	Pronks	Hõbe	Kuld	Vajalik tegevus	Planeeritud tegevus	Kelle poolt/millal
Viidatud juhtumite järelmeetmed / pidev teabevahetus									
ARENGU JÄLGIMINE									
Tegevusplaan lapse turvalisuse tagamise parandamiseks on välja töötatud ja heaks kiidetud									
Tegevusplaani lapse turvalisuse tagamise parandamiseks vaadatakse regulaarselt üle ja uuendatakse									
Lapse turvalisuse tagamise tegevused (enesehindamised) on regulaarselt üle vaadatud									
Lapse turvalisuse tagamise juhtumitest õpitu kajastamine on muudetud protseduurides ja protsessides									
LTTK korra ja protsesside välimine/sõltumatu hindamine									

OLEME OLEMAS IGAL AJAL IGA MÜREGA

116111

Lasteabi.ee
116111

/lasteabi

info@lasteabi.ee

LASTEABI ON MÕELDUD LASTELE, NOORTELE JA TÄISKASVANUTELE:

Nõu küsimiseks

Abi saamiseks

Abivajavast või hädaohus olevast lapsest
teatamiseks

Telefon 116 111

(välismaalt helistades +372 600 4434)

Suhelda saab ka e-kirja teel ja veebivestluse
kaudu kodulehelt

Tasuta teenus (helistada saab ka kõneajata)

Ööpäevaringne

Üle-eestiline

Nõustamine eesti, vene ja inglise keeles

Võimalik jääda anonüümseks

